

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Zahraniční politika Ruské federace vůči Sýrii
z pohledu současné ruské geopolitiky**

Bakalářská práce

Autor: Irina Filipi
Studijní program: B6701 Politologie
Studijní obor: Politologie
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Špičanová Lenka Ph.D.

Hradec Králové, 2018

Zadání bakalářské práce

Autor: Irina Filipi

Studium: F14BP0097

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Zahraníční politika Ruské federace vůči Sýrii z pohledu současné ruské geopolitiky**

Název bakalářské práce AJ: Russian Foreign Policy in Relation to Syria in the Perspectives of Modern Russian Geopolitics

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá analýzou ruské zahraniční politiky vůči Sýrii a současné ruské geopolitiky. Cílem práce je pokusit se najít propojení mezi současnými ruskými geopolitickými koncepcemi a ruskou zahraniční politikou vůči Sýrii. Práce bude členěna do několika částí. Po úvodu následuje teoretické ukotvení práce, v jehož rámci budou představeny kořeny současného ruského geopolitického myšlení a vybrané geopolitické koncepce. V další části se práce bude zabývat hlavními ruskými zahraničněpolitickými aktéry. V poslední části budou nejprve naznačena historická východiska rusko-syrských vztahů, následně budou současné ruské geopolitické koncepce aplikovány na konkrétní ruskou zahraniční politiku vůči Sýrii. V práci bude použita metoda případové studie a empiricko-analytický přístup.

Braterskij, Maxim. 2012. Nevojennyje ryčagi vnešnej politiki Rossii: Regional'nyje i global'nyje mehanizmy. Moskva: Izdatel'skij dom Vysšej školy ekonomiki. Gombár, Eduard. 2001. Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace. Praha: Karolinum. Kolosov, Vladimir a Mironenko, Nikolai. 2001. Geopolitika i političeskaja geografij. Moskva: Aspent Press. Kreutz, Andrej. 2007. Russia in the Middle East: Friend Or Foe? Westport: Greenwood Publishing Group. Lesch, David a Haas, Mark. 2012. The Arab Spring: Change and Resistance in the Middle East. New York: Westview Press. Mankoff, Jennifer. 2009. Russian foreign policy: the return of great power politics. New York: Council on Foreign Relations, Rowman&Littlefield. Melville, Andrei a Shackleind, Tatiana. 2005. Russian Foreign Policy in Transition: Concepts and Realities. New York: Central European University Press. Perthes, Volker. 2004. Syria under Bashar al-Asad: Modernisation and the Limits of Change. London: Routledge.

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lenka Špičanová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 17.9.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 3.7.2018

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Et Mgr. Lence Špičanové Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Anotace

FILIPI, IRINA. 2018. *Zahraniční politika Ruské federace vůči Sýrii z pohledu současné ruské geopolitiky*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá analýzou ruské zahraniční politiky a jejích konkrétních projevů vůči Sýrii z pohledu současného ruského geopolitického myšlení. Primárním cílem je najít propojení mezi současnými ruskými geopolitickými koncepcemi a ruskou zahraniční politikou vůči Sýrii. Tato práce se snaží odpovědět na výzkumnou otázku: „Jak jsou propojeny současné ruské geopolitické koncepce a ruská zahraniční politika vůči Sýrii?“

Práce je členěna do několika částí. První kapitola je zároveň teoretickým rámcem celé práce, v ní jsou představeny kořeny současného ruského geopolitického myšlení a geopolitické koncepce představené Tsygankovem v roce 2003. Druhá kapitola se zabývá analýzou textů zahraničněpolitických doktrín Ruské federace, které slouží jako základní východisko pro praktické politické kroky. V poslední části jsou naznačena historická východiska rusko-syrských vztahů, následně současné ruské geopolitické koncepce jsou aplikovány na praktickou ruskou zahraniční politiku vůči Sýrii.

Klíčová slova: Rusko, Sýrie, geopolitika, syrská krize.

Annotation

FILIPI, IRINA. 2018. *Russian Foreign Policy in Relation to Syria in the Perspectives of Modern Russian Geopolitics*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové. Bachelor Degree Thesis.

Bachelor degree thesis deals with analyzing of Russian foreign policy towards Syria in the perspectives of modern Russian geopolitics. Main objective of this text is to find a connection between Russian geopolitical concepts and Russian foreign policy towards Syria.

The thesis is dividing to three chapters. The first chapter is also the theoretical frame of the whole paper. The the classification of Russian geopolitics published by Tsygankov in 2003 is used as the theoretical frame. The second chapter focuses on the analysis of the foreign policy doctrine of the Russian Federation. The third chapter presents an analysis Russian foreign policy in relation to Syria.

Keywords: Russia, Syria, geopolitics, Syrian crisis.

Seznam použitých zkratk

EU	European Union
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OSKB	Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti
OSN	Organizace spojených národů
RF	Ruská federace
RSFSR	Ruská sovětská federativní socialistická republika
SNS	Společenství nezávislých států
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
USA	United States of America

Obsah

Úvod.....	1
1. Teze škol novodobého ruského geopolitického myšlení	6
1.1. Západnictví	7
1.2. Geoeconomie	9
1.3. Stabilizacionismus	11
1.4. Civilizacionismus.....	13
1.5. Expanzionismus	15
2. Analýza zahraničněpolitických doktrín Ruské federace	18
2.1. Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2000 a Koncepce národní bezpečnosti RF z roku 2000.....	18
2.2. Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2008 a Strategie národní bezpečnosti RF z roku 2009.....	20
2.3. Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2013.....	22
2.4. Strategie národní bezpečnosti RF z roku 2015 a Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2016	24
3. Zahraniční politika Ruska vůči Sýrii	28
3.1. Rusko-syrské vztahy do vypuknutí „Arabského jara“	29
3.2. Postoj Ruska k syrské krizi	32
Závěr	38
Zdroje.....	41

Úvod

Rozpad Sovětského svazu v roce 1991 se může považovat za jednu z klíčových událostí XX. století, která způsobila globální geopolitickou proměnu a ovlivnila charakter mezinárodních vztahů. V důsledku pádu SSSR se Rusko setkala s celou řadou geopolitických změn, například ztráta rozsáhlých území nebo velmocenského postavení, které vyvolávaly potřebu zformulovat základy zahraniční politiky nově vzniklého státu a vymežit svou pozici ve světě.

Ruská zahraniční politika se v období od rozpadu SSSR až po současnost vyvíjela různými směry. Za vlády prezidenta Borise Jelcina a prvního ministra zahraničních věcí Andreje Kozyreva se Ruská federace snažila o začlenění a integraci do západní ekonomiky a bezpečnostních organizací, v té době neexistovaly výrazné imperiální snahy o území za hranicemi Ruska (Lynch 2001). Další změna směru ruské geopolitiky souvisela s nástupem nového ministra zahraničních věcí Jevgenije Primakova. Jedním z hlavních cílů ruské zahraniční politiky v tomto období se stala snaha o obnovení velmocenského postavení Ruska a vytváření protiváhy USA (Tsygankov 2013). Hlava státu v Ruské federaci, stejně jako v carském Rusku nebo v Sovětském svazu vždy hraje významnou roli v budování vnitřní a zahraniční politiky, právě proto od doby prezidentsví Vladimira Putina lze hovořit o výrazné změně zahraničněpolitické pozice Ruska. Putin představil vlastní vizi národních zájmů a základy zahraniční politiky Ruské federace, které budou rozebírané v následujících částech práce.

Díky své geografické poloze Blízký východ vždycky představoval pro Rusko oblast strategických zájmů. Nicméně větší přítomnost Sovětského svazu v regionu souvisela se studenou válkou. Od 50. let 20. století SSSR poskytoval finanční, technickou a vojenskou pomoc socialistickým režimům vládnoucím v Libyi, Egyptě, Severním Jemenu, Iráku a Sýrii. Cílem této pomoci bylo omezení vlivu USA v regionu a také snaha získat spojení a politicko-ideologickou podporu těchto režimů (Shtukina 2012).

Rok 2000 se může označit za začátek nové etapy rusko-syrských vztahů. Důvodem je zvolení Bašára Háfiza al-Asada prezidentem Syrské arabské republiky a nástup Vladimira Putina do funkce prezidenta Ruské federace. Nejdůležitějšími tématy při rusko-syrských jednáních se tak stala spolupráce v oblasti bezpečnosti a v ekonomické oblasti (Ministerstvo zahraničních věcí Ruské federace).

V rámci své bakalářské práce se pokusím vysvětlit charakter ruské zahraniční politiky a jejích konkrétních projevů vůči Sýrii z pohledu současného ruského geopolitického myšlení. Cílem této práce je najít propojení mezi současnými ruskými geopolitickými koncepcemi a ruskou zahraniční politikou vůči Sýrii.

Rozsah této bakalářské práce neumožňuje pokrýt všechny aspekty zahraniční politiky Ruské Federace vůči Sýrii a charakterizovat všechny proudy ruského geopolitického myšlení. Z tohoto důvodu je potřeba určit hranice zkoumané problematiky.

V teoretické části práci stručně představím kořeny současného ruského geopolitického myšlení a poté se soustředím na představení jednotlivých geopolitických škol, které se začaly rozvíjet po pádu Sovětského svazu. Vzhledem k cíli bakalářské práce, jako základní východisko jsem zvolila třídění ruské geopolitiky představené Tsygankovem (2003), který v rámci své práci vyčleňuje následující myšlenkové geopolitické proudy: expanzionismus, civilizacionismus, stabilizacionismus, geoekonomie a západnictví. Tato typologie komplexně pokrývá myšlenkové spektrum současné ruské geopolitiky a je vystavěna na konfrontaci myšlenkových koncepcí a teoretických geopolitických přístupů jednotlivých autorů.

Jak už bylo řečeno, v rámci této práce není možné popsat všechny aspekty rusko-syrských vztahů, proto jako základní oblasti, na které se primárně soustředím při sledování ruské zahraniční politiky vůči Sýrii, budou oblasti bezpečnosti a politicko-ekonomická.

Pokud jde o časové omezení, zaměřím se na sledování vývoje ruské zahraniční politiky a zahraničněpolitických vztahů Ruska a Sýrie od doby prvního prezidenství Vladimira Putina, tedy od roku 2000 až do roku 2017. Putin představil vlastní vizi národních zájmů Ruské federace, což značně

ovlivnilo ruské geopolitické myšlení a způsobilo změnu směru ruské zahraniční politiky.

Vzhledem k výše stanovenému cíli v rámci této bakalářské práce se pokusím odpovědět na následující výzkumnou otázku:

Jak jsou propojeny současné ruské geopolitické koncepce a ruská zahraniční politika vůči Sýrii?

Zodpovězením výzkumné otázky, vzhledem k aktuálnosti tématu mohu v teoreticko-akademické rovině přispět k obohacení problematiky rusko-syrských vztahů o pohled současného ruského geopolitického myšlení. V praktické rovině tato znalost může poskytnout lepší pochopení chování Ruska na mezinárodní scéně.

Bakalářská práce je členěna do několika samostatných částí. Její struktura je následující.

První teoretická část práce je přehledová a jejím hlavním cílem je vysvětlení teoretického a výzkumného kontextu zkoumaného problému. Úkolem této části je představit kořeny současného ruského geopolitického myšlení a charakterizovat vybrané geopolitické koncepce. V rámci první části budu pracovat s texty představitelů jednotlivých škol současného ruského geopolitického myšlení představené v článku Tsygankova (2003): expanzionismu, civilizacionismu, stabilizacionismu, geoekonomie a západnictví. U každé školy budou uvedeny klíčové teze a základní východiska jednotlivých autorů, vztahující se k jejich vizi postavení Ruska v dnešním světě a k jeho identitě. Tato část představuje analytickou práci s textem, jejímž výsledkem bude strukturovaný přehled tezí představitelů ruských geopolitických škol, které prakticky slouží jako teoretický rámec, který v následujících částech práce bude využit k provedení analýzy zahraničněpolitických doktrín Ruské federace a praktické zahraniční politiky Ruska vůči Sýrii.

V následující analytické části práce budou analyzovány texty zahraničněpolitických doktrín Ruské federace, které slouží jako základní východisko pro praktické politické kroky. K tomuto účelu bude využita metoda obsahové analýzy.

V poslední třetí části práce se zaměřím na analýzu praktické zahraniční politiky Ruska vůči Sýrii a pokusím se odpovědět na výzkumnou

otázku. K tomu účelu budou využity systematizované teze představitelů ruských geopolitických škol, které budou sloužit jako rámec, přes který budeme nahlížet na zahraniční politiku Ruska. Hlavním cílem této části bude najít propojení mezi současnými ruskými geopolitickými koncepcemi a ruskou zahraniční politikou vůči Sýrii.

V teoretické části bude práce vycházet z typologie moderního ruského geopolitického myšlení představeného v článku Tsygankova (2003). V rámci charakteristiky jednotlivých škol se zaměřím na klíčové práce představitelů těchto proudů geopolitického myšlení a také na publikace zabývající se problematikou rusko-syrských vztahů. U západnictví budu vycházet z knih *Konec Eurasie: Rusko na hranici mezi geopolitikou a globalizací* (Trenin 2001) a *Post-impérium: eurasijský příběh* (Trenin 2011) Trenina, klíčové teze a základní východiska geoekonomického proudu budu čerpat z práce Vladimira Kolosova a Nikolae Mironenka *Geopolitika a politická geografie* (Kolosov, Mironenko 2001), představitelem stabilizacionistů bude Kamaludin Gadzhiyev a jeho kniha *Úvod do geopolitiky* (Gadzhiyev 2000), pro charakteristiku civilizacionistického proudu moderního geopolitického myšlení budu vycházet z prací *Geografie vítězství: základy ruské geopolitiky* předsedy Komunistické strany Ruské federace Gennadije Zjuganova (Zjuganov 1999) a *Geopolitika* akademika Nikolaje Nartova (Nartov 1999), příkladem ruského expanzionistického myšlení bude kniha *Základy geopolitiky* Alexandra Dugina (Dugin 2000). V první části analytického rámce budou analýze podrobeny texty zahraničněpolitických doktrín Ruské federace¹. Jelikož problematika ruské zahraniční politiky vůči Sýrii po vypuknutí syrské krize není příliš zpracována v odborné literatuře, v rámci analýzy rusko-syrských vztahů budu sledovat spíše mediální zpracování problematiky rusko-syrských vztahů a také projevy ruských a syrských politiků. Nicméně v rámci této kapitoly se také zaměřím na analýzu práce zabývající se danou problematikou. Příkladem takových publikací jsou *Rusko na Středním východě: přítel nebo nepřítel?* Kreutza (Kreutz 2007), *Arabské jaro: změna a odpor na Středním východě* Davida Lescha a Marka

---

¹ Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2000, 2008, 2013, 2016, Koncepce národní bezpečnosti RF z roku 2000, 2009, 2015.

Haasa (Lesch, Haas 2012), *Dědictví Sýrie: Bašárova zkouška ohněm*
Leveretta (Leverett 2005) a *Sýrie pod Bašárem al-Asadem* Perthesa (Perthes
2004).

1. Teze škol novodobého ruského geopolitického myšlení

V dějinách Ruska můžeme vyčlenit několik geopolitických epoch, jakými jsou například období Kyjevské Rusi, carského Ruska nebo Sovětského svazu. V každém období mělo Rusko rozličné geopolitické zájmy, setkávalo se s různými výzvami na mezinárodní scéně, na které reagovalo pomocí odlišných zahraničněpolitických strategií. Nicméně jedny z prvních filozofických proudů, které měly rysy geopolitického myšlení, byly slavjanofilství a západnictví, vzniknuvší až v 19. století. Zástupci slavjanofilského proudu konstatovali, že Rusko má svoji vlastní cestu a prohlašovali, že snahy o integraci do Evropy jsou velkou chybou. Jak vyplývá ze samotného názvu, západníci zastupovali opačný názor, který spočíval v tom, že Rusko by se mělo orientovat především na evropské státy a převzít západní hodnoty (Baranov 2016).

Dalším důležitým obdobím z hlediska formování ruského geopolitického myšlení byl přelom 19. a 20. století, kdy se poprvé můžeme setkat s ideami eurasianistů, které se navázaly na ideový proud slavjanofilství. První eurasijské hnutí vzniklo v ruských emigrantských kruzích ve 20. letech 20. století (Solovyev 2004: 86). Zástupci eurasijského proudu kritizovali prozápadní orientaci ruské zahraniční politiky a zabývali se hledáním zvláštní „ruské cesty“ (Kofner 2015).

Období Sovětského svazu je dobou stagnace geopolitického myšlení, geopolitika byla považována za pseudovědu a byla zdiskreditována v očích společnosti kvůli propojení Haushoferova učení s nacistickou doktrínou Třetí říše (Solovyev 2004: 87).

Po pádu Sovětského svazu se nově vzniklé Rusko setkala s nutností zformulovat svou identitu, orientaci a stanovit strategické cíle v zahraniční politice. Snahy odpovědět na tyto výzvy stimulovaly rozvoj moderního ruského geopolitického myšlení (Tsygankov 2003: 104-105).

V následujících částech této kapitoly budou představené teze škol novodobého ruského geopolitického myšlení, které budou využity k provedení analýzy zahraničněpolitických doktrín Ruské federace a praktické zahraniční politiky Ruska vůči Sýrii. Jak už bylo zmíněno v úvodu jako

základní východisko teoretické části bude sloužit třídění ruské geopolitiky představené Tsygankovem (Tsygankov 2003).

Každá škola bude stručně představena, pak bude následovat shrnutí základních tvrzení a jejich představitelů. V této části největší důraz bude kladen na jejich názory na postavení Ruska v dnešním světě, jeho identitu a postoj k syrské krizi. Na konci každé podkapitoly bude tabulka, ve které bude shrnutí klíčové teze pro každý geopolitický proud.

1.1. Západnictví

Představitelé tzv. západnictví vnímají západní svět jako jedinou životaschopnou a progresivní civilizaci, na kterou by se Rusko jako bytostně evropská země mělo orientovat. Západníci tvrdí, že Rusko musí těsně spolupracovat se západními státy, osvojit si jejich instituce a zapojit se do jejich politicko-ekonomických struktur. Podle nich je to jediný způsob, jak Rusko vyzvednout na úroveň západních zemí. Zároveň pouze taková spolupráce může Rusku pomoci reagovat na různé politické a ekonomické výzvy, s kterými se Rusko setkává v dnešní době (Tsygankov 2003: 106-107).

V politické praxi se s představiteli západnictví můžeme setkat především během rané etapy postkomunistické transformace v 90. letech. Příkladem takových politiků může být hlavní ideový tvůrce ekonomických reforem začátku devadesátých let Jegor Gajdar nebo ministr zahraničí RSFSR a Ruské federace Andrej Kozyrev.

Dmitri Trenin, ředitel Moskevského centra Carnegie Endowment for International Peace, je dalším představitelům západnického myšlení, který tvrdí, že po pádu Sovětského svazu se Rusko ocitlo v situaci kdy muselo znovu zformulovat svou identitu a zvolit svoji orientaci. Dle autora jedinou racionální volbou pro Ruskou federaci byl obrat k Západu, který Trenin vnímá jako hlavního strategického partnera Ruska (Tsygankov 2003: 113-114).

Ve své knize *Konec Eurasie: Rusko na hranici mezi geopolitikou a globalizací* (Trenin 2001) za dlouhodobé cíle Ruska označuje vstup do EU a

prohlubování spolupráce s NATO. Nicméně ve své novější knize *Post-impérium: eurasijský příběh* (Trenin 2011) Trenin reflektuje rozšíření těchto institucí na východ, což bezpochyby vedlo k ústupu Ruska z Evropy. Nakonec autor dochází k závěru, že důležitým regionem pro Rusko se stává region Pacifiku. Za nové dlouhodobé cíle Ruské federace Trenin považuje vytvoření společného Evropského ekonomického prostoru a Euroatlantického bezpečnostního společenství (Trenin 2011: 140-142).

Trenin tvrdí, že nárůst ruské vojenské přítomnosti v Sýrii v souvislosti se syrskou krizí vzniknul především ve snaze Ruska ochránit své území před Islámským státem. Rusko podporuje vládnoucí režim, protože Putin považuje Bašára al-Asada za jediného syrského politika, který je schopný čelit radikálům Islámského státu. Za další důvod ruské přítomnosti v Sýrii považuje autor snahu Moskvy obnovit styky s USA a Západem. Trenin konstatuje, že spolupráce mezi Ruskem a USA v Sýrii může oslabit konfrontace kvůli situaci na Ukrajině (Trenin 2015).

V dané situaci je zcela jasný negativní postoj západních států vůči nárůstu vojensko-politické přítomnosti Ruské federace v regionu Blízkého východu. Nicméně Trenin zdůrazňuje, že zájmy Ruska, USA, Evropy, Íránu, Saúdské Arábie, Číny a Indie v otázce řešení syrské krize jsou stejné. Všechny státy se setkaly se stejným nepřítelem, s Islámským státem, a také se všichni shodly na tom, že tato teroristická organizace musí být zničena. Právě proto Trenin trvá na nutnosti zahájení společných jednání mezi Ruskem a západními státy a na následující spolupráci v řešení syrské krize (Trenin 2015; Trenin 2016).

ZÁPADNICTVÍ		
OBEČNÁ VÝCHODISKA		
Identita Ruska	Orientace a hlavní partneři Ruska	Strategické cíle Ruska
Rusko je bytostně evropská země.	Prozápadní orientace Ruska; hlavními strategickými partneři jsou západní	Osvojení západních institucí; zapojení do západních politicko-

	státy.	ekonomických struktur; vytvoření společného Evropského ekonomického prostoru a Euro-atlantického bezpečnostního společenství.
BLÍZKÝ VÝCHOD A SÝRIE		
Postoj k syrské krizi		
Zahájení společných jednání mezi Ruskem a západními státy; spolupráce Ruska a západních států v řešení syrské krize.		

Zdroj: zpracovala autorka dle (Tsygankov 2003; Trenin 2001; Trenin 2011; Trenin 2015; Trenin 2016).

1.2. Geoekonomie

Dalším významným proudem současného ruského geopolitického myšlení je geoekonomický proud. Jeho stoupenci brání specifickou eurasijskou podstatu ruské identity a zdůrazňují roli geoekonomických faktorů v poststudenoválečném světě před geopolitickými. Jejich vize světa představuje zajímavou kombinaci liberálního transnacionalismu a kritického geografického myšlení. Přestože v poststudenoválečném světě probíhá neustálá globalizace, geoekonomové tvrdí, že ekonomické centrum zůstává v západní části světa. Nicméně geoekonomové kritizují teze představitelů západnictví, kteří prohlašují, že ruská zahraniční politika by měla mít prozápadní orientaci a zdůrazňují nutnost rozvíjet multivektorovou zahraniční politiku a těsně spolupracovat s bývalými sovětskými republikami a asijskými zeměmi. V dnešním světě hlavní hrozbou pro Ruskou federaci podle něj představují geoekonomické hrozby, nikoli vojensko-politické. Nejdůležitějším cílem pro zachování ruské bezpečnosti se tak stává ekonomický a sociální rozvoj (Tsygankov 2003: 107-108).

Na rozdíl od Trenina představitelé geoekonomie Vladimir Kolosov a Nikolai Mironenko ve své knize *Geopolitika a politická geografie* (Kolosov, Mironenko 2001) zaujali kritický postoj k tvrzení, že Rusko by se mělo primárně orientovat na západ. Podle názoru autorů i po rozpadu SSSR Rusko nadále zůstává největší transkontinentální mocností, která musí rozvíjet geopolitickou spolupráci nejen se státy západu, ale i s Čínou a asijsko-pacifickým regionem (Kolosov, Mironenko 2001: 220-222; Tsygankov 2003: 115-118).

Kolosov a Mironenko, stejně jako většina geoekonomů, se vůbec nevěnují problematice rusko-syrských vztahů a vysvětlení role Ruska v regionu Blízkého východu. Nicméně od doby vypuknutí syrské krize akademik Sergei Rogov, kterého dle Tsygankova můžeme považovat za představitel geoekonomického proudu, věnoval několik článků této problematice.

Podle Rogova je Sýrie dlouhodobým spojencem Ruska, tudíž stabilita v tomto regionu je jedním ze strategických zájmů Ruské federace. Tato stabilita bude garantovat pokračování ekonomické spolupráce mezi dvěma státy, což v dlouhodobě perspektivě může přispět k ekonomickému a sociálnímu rozvoji Ruska, proto zapojení Ruské federace do tohoto konfliktu bylo nezbytné (Rogov 2013).

Nicméně Sergei Rogov si je jistý, že neexistuje žádná možnost vyřešit syrskou krizi vojenskou cestou, jediným správným řešením podle něj je použití politických a diplomatických nástrojů, kterými disponují Ruská federace a Spojené státy. Tím pádem Rusko a USA by měly zahájit jednání ohledně spolupráce v řešení syrské krize (Rogov 2007; Rogov 2012; Rogov 2013; Rogov 2016).

GEOEKONOMIE		
OBECNÁ VÝCHODISKA		
Identita Ruska	Orientace a hlavní partneři Ruska	Strategické cíle Ruska
Specifická eurasijská podstata ruské identity;	Multivektorová zahraniční politika;	Ekonomický a sociální rozvoj Ruska.

Rusko je největší transkontinentální mocností.	primární orientace na Čínu, region Asie a Tichomoří.	
BLÍZKÝ VÝCHOD A SÝRIE		
Postoj k syrské krizi		
Řešení syrské krize politickou a diplomatickou cestou; zahájení rusko-amerických jednání; následující spolupráci mezi Ruskem a USA v řešení syrské krize.		

Zdroj: zpracovala autorka dle (Tsygankov 2003; Kolosov, Mironenko 2001; Rogov 2012; Rogov 2013; Rogov 2016).

1.3. Stabilizacionismus

Tento proud moderního ruského geopolitického myšlení vznikl jako reakce na liberální prozápadní orientaci ruské zahraniční politiky v raném období po rozpadu SSSR. Podle stabilizacionistů by mělo Rusko plnit roli garanta míru a stability, a to především v eurasijském regionu. Aby Rusko tuto roli naplňovalo musí si zachovat svůj velmocenský status pomocí politiky vojensko-politické rovnováhy. Stoupenci stabilizacionistického proudu tvrdí, že nelze preferovat jeden směr zahraniční politiky, Rusko by se mělo snažit rozvíjet vyvážené zahraničněpolitické vztahy v různých vektorech, ale zahraniční politika by měla být řízena sobeckými mocenskými zájmy. Stabilizacionistický proud moderního ruského geopolitického myšlení je spojován se jménem bývalého ministra zahraničí Jevgenije Primakova (Tsygankov 2003: 108-109).

Dalším představitelem stabilizacionistického proudu je autor knihy *Úvod do geopolitiky* Kamaludin Gadzhiyev (Gadzhiyev 2000). Autor charakterizuje Rusko jako jednu z několika velmocí, která kvůli své specifické geografické poloze musí nejenom hrát roli obchodního a transportního „mostu“ mezi Evropou a Asií, ale i pomáhat stabilizovat vztahy mezi evropskými a asijskými civilizacemi (Gadzhiyev 2000: 216-324).

Po konci studené války skončila konfrontace mezi Ruskem a Západem, vznikly společné hrozby, například regionální a etnická nestabilita, mezinárodní terorismus nebo šíření jaderných zbraní (Gadzhiyev 2000: 325). Právě proto Gadzhiyev zdůrazňuje nutnost vytváření systému kolektivní bezpečnosti mezi Ruskem a státy Evropy a Asie s cílem udržování míru a stability ve světě (Tsygankov 2003: 120).

Odborníkem na vztahy Ruské federace a státy Blízkého východu byl již zmíněný představitel stabilizačního proudu moderního ruského geopolitického myšlení Jevgenij Primakov. Ve své knize *Blízký východ: na scéně a v zákulisí* (Primakov 2016) Primakov zdůrazňuje, že v období studené války zasahování do ozbrojených konfliktů na Blízkém východě nebylo v zájmu jak Spojených států, tak i Sovětského svazu. Nicméně tento region i nadále měl strategický význam pro obě velmoci, obě země vyžadovaly ustavení stabilních režimů, které by byly schopny bojovat proti radikálním islámským organizacím a teroristům a vytvářet podmínky pro rozvoj ekonomických vztahů. Právě proto autoritářské režimy, vznikající ve státech Blízkého východu, které byly schopné plnit tuto funkci, vyhovovaly SSSR a USA (Primakov 2016).

Ale i po skončení studené války a pádu Sovětského svazu Jevgenij Primakov trval na tom, že ruská zahraniční politika by se měla orientovat na arabský svět. V době, co Primakov byl ve funkci ministra zahraničních věcí Ruské federace, se mu podařilo navázat ekonomické vztahy se státy Blízkého východu a především se Sýrii, kterou Primakov mnohokrát označoval za důležitého spojence Ruska v tomto regionu. Primakov podpořil účast Ruska v řešení syrské krize a neustále prohlašoval, že hlavní zájem Ruska v tomto konfliktu spočívá v ukončení občanské války v Sýrii, aby zajistil stabilitu v Sýrii a v celém regionu (Ignatius 2015; Primakov 2012; Snegirev 2012).

STABILIZACIONISMUS

OBEČNÁ VÝCHODISKA

Identita Ruska	Orientace a hlavní partneři Ruska	Strategické cíle Ruska
Eurasijská identita.	Multivektorová zahraniční politika.	Role garanta míru a stability.
BLÍZKÝ VÝCHOD A SÝRIE		
Postoj k syrské krizi		
Získání co největšího vlivu v regionu Blízkého východu; cílem Ruska je ukončení občanské války v Sýrii a zajištění stability nejen v Sýrii ale i v celém regionu.		

Zdroj: zpracovala autorka dle (Tsygankov 2003; Gadzhiyev 2000; Ignatius 2015; Primakov 2012; Snegirev 2012).

1.4. Civilizacionismus

V pojetí civilizacionistů je Rusko specifickým a nezávislým státem, který z kulturního hlediska představuje anti-západní entitu. Jedinou správnou zahraničněpolitickou strategií je akumulace moci prostřednictvím územní expanze. Nicméně oproti expanzionistům civilizacionisté podporují spíše omezenou teritoriální expanzi, cílem které je obnovení „ruského impéria“ v sovětských hranicích (Tsygankov 2003: 109).

Příkladem ruského civilizacionistického myšlení jsou knihy *Geografie vítězství: základy ruské geopolitiky* předsedy Komunistické strany Ruské federace Gennadije Zjuganova (Zjuganov 1999) a *Geopolitika* akademika Nikolaje Nartova (Nartov 1999). Oba autoři se shodují na tom, že rozpad SSSR byl geopolitickou katastrofou, v důsledku které se Rusko ocitlo před hrozbou ze strany Spojených států a Severoatlantické aliance, které využívají svého postavení po skončení studené války a pronikají do tradiční sféry ruského vlivu (Nartov 1999: 12-15, 88-91; Zjuganov 1999: 110).

Zjuganov a Nartov tvrdí, že Ruská federace je unikátní velmocí, která musí být izolována před Západem aby přežila a uchovala svou jedinečnost (Nartov 1999: 127, 159-164; Zjuganov 1999: 141-147). Za tímto účelem by mělo Rusko dosáhnout dvou základních cílů: politicko-ekonomická autokracie a vytváření nezávislého prostoru kolem ruských hranic (Nartov 1999: 100-102; Zjuganov 1999: 130).

Dalším charakteristickým rysem těchto knih je větší důraz na vojenský potenciál Ruské federace, pomocí kterého by mohly být dosaženy strategické zájmy Ruska. Jedním s nejdůležitějších zájmů je obnovení „ruského impéria“ v sovětských hranicích. Dalším cílem je získání co největšího vlivu v Asii a v muslimském světě (Nartov 1999: 249-269; Zjuganov 1999: 172-203).

Gennadij Zjuganov prohlašuje, že oblast Blízkého východu spadá do oblasti strategických zájmů Ruské federace a označuje Sýrii za jednoho z nejdůležitějších spojenců Ruska v tomto regionu. Zjuganov podporuje současnou politiku Ruské federace v Sýrii a tvrdí, že pokud Rusko přestane pomáhat syrské vládě, celý Blízký východ bude pod kontrolou Islámského státu, což může přispět rozvoji teroristických skupin na jižních hranicích Ruska a na jeho území. Vzhledem k výše uvedenému, Zjuganov dochází k závěru, že Rusko i nadále musí dodávat Sýrii zbraně a poskytovat jakoukoliv politickou, diplomatickou, dokonce i vojenskou pomoc režimu Bašára al-Asada. Dalším krokem k řešení problému islámského terorismu by mohla být společné jednání a následující spolupráce se státy Blízkého východu (Zjuganov 2013).

CIVILIZACIONISMUS		
OBECNÁ VÝCHODISKA		
Identita Ruska	Orientace a hlavní partneři Ruska	Strategické cíle Ruska
Rusko je specifickou a nezávislou civilizací.	Odpor vůči Západu; hlavními partneři jsou Čína, Indie a další eurasijské státy.	Politicko-ekonomická autokracie; vytváření nezávislého prostoru kolem ruských

		hranic; obnovení „ruského impéria“ v sovětských hranicích; získání vlivu v asijském regionu a v muslimském světě.
BLÍZKÝ VÝCHOD A SÝRIE		
Postoj k syrské krizi		
Blízký východ spadá do oblasti strategických zájmů Ruské federace; Sýrie je jedním z nejdůležitějších spojenců Ruska v tomto regionu; Rusko i nadále musí dodávat Sýrii zbraně a poskytovat jakoukoliv politickou, diplomatickou a vojenskou pomoc režimu Bašára al-Asada.		

Zdroj: zpracovala autorka dle (Tsygankov 2003; Nartov 1999; Zjuganov 1999; Zjuganov 2013).

1.5. Expanzionismus

Nejradikálnější školou moderního ruského geopolitického myšlení je expanzionismus. Její představitelé pojmají Rusko jako antizápadní kontinentální impérium, jehož identita je ohrožována atlantickou civilizací, reprezentovanou USA. Pouze akumulace moci a teritoriální expanze za hranice bývalého Sovětského svazu mohou uskutečnit přežití Ruska v dnešním světě. Přestože většina politiků považuje ideje expanzionistů za příliš nebezpečné, celá řada vojenských a nacionalistických politických hnutí, jakými jsou například Eurasie nebo Liberální demokratická strana Vladimira Žirinovského, souhlasí s jejich tezí (Tsygankov 2003: 109-110).

Jedním z představitelů expanzionistického proudu ruského geopolitického myšlení je akademik a lídr politického Eurasijského hnutí Alexandr Dugin. Je autorem velkého množství spisů, ve kterých představuje svůj názor na současný svět a na místo Ruska v něm. Jednou z takových knih jsou *Základy geopolitiky* z roku 2000 (Dugin 2000).

Dugin se inspiroval pracemi Halforda Mackindera a Karla Haushofera a používal jejich teorii ve svých spisech. Například Eurasii autor označuje za geopolitické srdce světa ve smyslu Mackinderova Heartlandu, v centru kterého se nachází Rusko. Dugin tvrdí, že ovládnutí Heartlandu je lákavým cílem pro všechny světové velmoci, tudíž Rusko by mělo využít svou strategickou polohu a mobilizovat své zdroje a zkušenosti s cílem ustanovení plné kontroly nad Eurasii². Dugin konstatuje, že Rusko musí zvětšit své území za předěl tradičních a historických hranic Ruska a ovládnout nejdříve celý kontinent a pak i celý svět (Dugin 2000: 94, 169, 213; Tsygankov 2003: 123-124).

V pojetí Dugina je dnešní svět je bipolární. Tato bipolarita je výsledkem boje o moc mezi dvěma geopolitickými soupeři: námořními/atlantickými a suchozemskými silami. Nejvýraznějšími představiteli suchozemských sil jsou Rusko, Německo, Írán a Japonsko. Námořní síly představují především USA a Velká Británie (Dugin 2000: 90-91, 550-553; Tsygankov 2003: 124-125).

Teritorium dnešní Sýrie Dugin označuje za Rimland a občanskou válku, která probíhá na tomto území popisuje jako boj mezi suchozemskými a atlantickými silami. Současný postoj Ruska k syrské krizi Dugin označuje za logický a správný z geopolitického hlediska. Dle něj podpora ší'itského islámu a režimů s ním spojených³ zcela odpovídá tzv. suchozemské logice (Dugin 2015). Spojené státy, které jsou atlantickou velmocí, dle tvrzení Dugina bojují na straně Islámského státu a využívají radikální islamisty k dosažení svých geopolitických cílů na Blízkém východě (Dugin 2015; Dugin 2017). Pokud Ruská federace opustí Sýrii, ve světě bude ustaveno unipolární světové uspořádání, což nejspíš přispěje k začátku třetí světové války. Právě proto vojenskou přítomnost Ruska v Sýrii a zahraniční politiku vůči Sýrii v době Putinova prezidenství Alexander Dugin charakterizuje jako pozitivní a považuje ji za jediný správný přístup k řešení syrské krize (Dugin 2012; Dugin 2017).

---

² Dle chápání autora do eurasijské oblasti spadá větší část Evropy, Asii a Blízkého východu.

³ Jedná se například o režimy v Íránu, Iráku, Hizballáh nebo režim Bašára al-Asada v Sýrii.

EXPANZIONISMUS		
OBEČNÁ VÝCHODISKA		
Identita Ruska	Orientace a hlavní partneři Ruska	Strategické cíle Ruska
Rusko je anti-západní kontinentální impérium; Rusko je centrem Heartlandu.	Odpor vůči námořním či atlantickým civilizacím; Hlavními spojenci by měly být Německo, Japonsko a Írán.	Expanze za současné hranice; ovládnutí celé Eurasie.
BLÍZKÝ VÝCHOD A SÝRIE		
Postoj k syrské krizi		
Občanská válka v Sýrii je bojem mezi suchozemskými a atlantickými silami; Rusko by mělo podporovat ší'itský islám a režimy s ním spojené; pozitivní hodnocení současné ruské zahraniční politiky vůči Sýrii.		

Zdroj: zpracovala autorka dle (Tsygankov 2003; Dugin 2000; Dugin 2015; Dugin 2017).

2. Analýza zahraničněpolitických doktrín Ruské federace

V dané části bakalářské práce budou obsahové analýze podrobeny texty zahraničněpolitických doktrín Ruské federace, které slouží jako základní východisko pro praktické politické kroky.

Hlavními zahraničněpolitickými doktrínami Ruska jsou koncepce zahraniční politiky a koncepce národní bezpečnosti. Koncepce zahraniční politiky prezentují názory hlavních ruských zahraničněpolitických aktérů na cíle, principy a hlavní směry zahraniční politiky Ruské federace. Základem těchto koncepcí jsou Ústava RF, federální zákony, principy a normy mezinárodního práva, mezinárodní smlouvy RF, Koncepce národní bezpečnosti RF, Vojenská doktrína RF a celá řada dalších dokumentů. Na jejich přípravě se musejí podělit Ministerstvo zahraničí RF a Bezpečnostní rada, konečné texty koncepce jsou přijímány výnosy prezidenta Ruska. Koncepce národní bezpečnosti popisuje nejdůležitější směry vládní politiky Ruské federace. Tento dokument je také přijímán výnosy ruského prezidenta.

Na úvod každé následující podkapitoly je umístěna stručná charakteristika analyzované doktríny. Největší důraz je kladen na popis okolností, za nichž tyto dokumenty byly přijaty, na identitu Ruské federace, její orientaci a hlavní zahraničněpolitické partnery Ruska, strategické cíle RF a v neposlední řadě politiku Ruska vůči státům Blízkého východu a současný postoj Ruska k syrské krizi⁴. Poté následuje obsahová analýza textů koncepcí zahraniční politiky a národní bezpečnosti Ruské federace. Dokumenty vydané ve stejném roce⁵ jsou analyzovány společně, protože mají totožné názory v klíčových otázkách.

2.1. Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2000 a Koncepce národní bezpečnosti RF z roku 2000

---

⁴ Danou problematikou se zabývají pouze autoři strategie bezpečnosti RF z roku 2015 a koncepce zahraniční politiky Ruské federace z roku 2016.

⁵ nebo v rozmezí jednoho roku, jako u koncepcí z let 2008/2009 a 2015/2016.

V roce 1999, po abdikaci prezidenta Borise Jelcina, se úřadujícím prezidentem Ruska stal Vladimir Putin, který se hned po nástupu do funkce pustil do obnovování doktrínálních a koncepčních dokumentů vnitřní a zahraniční politiky Ruské federace. Již v roce 2000 byly přijaty nové koncepce zahraniční politiky a národní bezpečnosti RF, které se do značné míry lišily od předchozích doktrín týkajících se zahraniční politiky Ruska.

V obou koncepcích Rusko v dnešním multipolárním poststudenoválečném světě vystupuje jako eurasijská velmoc a jedno z nejvlivnějších center moderního světa. Rusko jako světová velmoc se specifickou geografickou polohou by mělo rozvíjet multivektorovou zahraniční politiku, cílem které je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti na globální a regionální úrovni. Jako hlavní hrozbu multipolárního světa autoři koncepce národní bezpečnosti vidí USA, které se skrze oslabení OSN a posun NATO dále na východ snaží zavést unipolární světové uspořádání. Nicméně Spojené státy nejsou brané jako nepřítel, koncepce zdůrazňuje nutnost spolupracovat se všemi státy, včetně USA. Autoři doktrín označují státy SNS za hlavní partnery Ruska (Ministerstvo zahraničních věcí Ruské federace 2000; Nezavisimaja gazeta 2000)⁶.

Se samoidentitou Ruska jako eurasijskou velmocí se setkáváme u všech tzv. eurasijských geopolitických škol. Vzhledem k tomu, že ani koncepce národní bezpečnosti RF, ani koncepce zahraniční politiky RF nemají nepřátelský postoj k západním státům, můžeme říct, že identita Ruské federace, která je představená v daných dokumentech je charakteristická pro geoekonomický a stabilizacionistický proud moderního ruského geopolitického myšlení.

V otázce ruské orientace texty koncepce souhlasí z tvrzeními stabilizacionistů a geoekonomů. Nicméně můžeme říct, že pozice autorů více odpovídá tezi představitelů stabilizacionistické školy geopolitického myšlení, protože právě oni tvrdí, že multivektorová zahraniční politika slouží Rusku k naplňování role garanta míru a stability nejenom v eurasijském regionu, ale i v celém světě.

---

⁶ celá podkapitola vychází z daných koncepcí.

Strategické cíle také odpovídají cílům stanoveným představiteli stabilizacionismu. Dle jejich tvrzení spolupráce jak se státy Západu, tak i asijskými státy v oblasti mezinárodní bezpečnosti se může postavit hlavním hrozbám 21. století, kterými jsou především šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, mezinárodní terorismus a ekologické problémy.

Jak jsem zmiňovala výše, v daných dokumentech se setkáváme s rysy všech eurasijských geopolitických škol⁷. Nicméně texty doktrín z roku 2000 jsou blíže ke stabilizacionismu a geoekonomii než k civilizacionismu nebo expanzionismu, které považují Rusko za specifickou a nezávislou antizápadní civilizaci a trvají na ruské expanzi za současné hranice. Zároveň teze západnictví, které můžeme objevit v doktrinálních a koncepčních dokumentech z 90. let, se do koncepce národní bezpečnosti a koncepce zahraniční politiky z roku 2000 nedostaly.

2.2. Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2008 a Strategie národní bezpečnosti RF z roku 2009

Nástupcem Vladimíra Putina ve funkci prezidenta Ruské federace se v roce 2008 stal Dmitrij Medveděv, který ve stejném roce schválil novou Koncepci zahraniční politiky RF a o rok později přijal Strategii národní bezpečnosti RF do roku 2020. Oba dokumenty vystupují jako reakce na prohloubení globalizace ve všech oblastech mezinárodního života a spojených s tím hrozeb (Prezident Ruska 2008; Prezident Ruska 2009)⁸.

Sebepojetí a vnímání okolního světa v dokumentech z roku 2008 a 2009 se příliš neliší od charakteristiky Ruska v koncepcích z roku 2000. Autoři i nadále popisují Rusko jako jedno z vlivných center moderního světa a největší eurasijskou a evropskou velmoc.

Podstatnou prioritou v otázce orientace ruské zahraniční politiky zůstává rozvoj multivektorové zahraniční politiky založený na rovnosti, respektu a vzájemné výhodnosti. Za hlavní partnery jsou označené státy SNS, s kterými Rusko plánuje i nadále rozvíjet regionální integraci a těsně

---

⁷ Jedná se například o multivektorovou orientaci ruské zahraniční politiky nebo odpor k rozšiřování NATO na východ.

⁸ celá podkapitola vychází z daných koncepcí.

spolupracovat ve vojensko-politické a ekonomické oblasti. Co se týče západních států, autoři doktrín prohlašují, že Ruská federace je připravená k prohloubení spolupráce s EU, se Spojenými státy a také s NATO⁹. Za dlouhodobé cíle v této oblasti je považováno vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v Euroatlantickém prostoru, uzavření smlouvy o strategickém partnerství s EU a zavedení bezvízového styku se státy Schengenského prostoru. Za další důležité vektory zahraniční politiky jsou označeny Latinská Amerika, Afrika, Asie a Blízký východ. Za hlavní spojence v regionu Blízkého jsou považovány Turecko, Egypt, Alžírsko, Írán, Saúdská Arábie, Sýrie a Libye. Strategickým zájmem Ruska na Blízkém východě je stabilizaci situace v regionu pomocí řešení arabsko-izraelského konfliktu, založení nezávislého palestinského státu a uklidnění situace v Íránu. Rusko plánuje i nadále plnit roli pozorovatele v Organizaci islámské spolupráce a v Lize arabských států, rozvíjet spolupráce v oblasti energetiky a boji proti islámskému terorismu.

Z textů doktrín vyplývá, že prezident Medveděv nečinil nezávislé kroky v zahraniční politice, ale spíše pokračoval v rozvíjení směru ruské zahraniční politiky, který byl stanoven v době prvního prezidentství Vladimira Putina.

V otázce ruské identity autoři koncepcí z roku 2008 a 2009 odrážejí názor všech eurasijských geopolitických proudů ruského geopolitického myšlení. Nicméně při analýze orientace ruské zahraniční politiky, hlavních partnerů Ruska a jeho strategických cílů, můžeme konstatovat, že v daných dokumentech nejsou rysy radikálních geopolitických škol, kterými jsou civilizacionisté a expanzionisté. Státy Západu nejsou brány jako nepřátelé, ale jako důležití zahraničněpolitická partneři, se kterými je třeba rozvíjet spolupráci v klíčových oblastech. Teritoriální expanze není označena za strategický cíl Ruska, vojenské řešení konfliktu ve 21. století je považováno za příliš nebezpečné, hlavní role v řešení jakýchkoliv konfliktů by mělo hrát OSN.

---

⁹ I když Rusko stále zdůrazňuje, že chování Severoatlantické aliance je v určitých otázkách nepřijatelné. Nejnepříjemnějším bodem ve vztazích Ruska a NATO zůstává rozšiřování NATO na východ.

Na rozdíl od výše zmíněných proudů, postuláty školy západnictví jsou zohledněny v textech koncepčních dokumentů z let 2008 a 2009. Přestože západní státy nejsou označeny za hlavní partnery Ruské federace a integrace do západních politicko-ekonomických struktur není brána jako strategický cíl, autoři doktrín zdůrazňují nutnost rozvíjet spolupráci s EU a NATO v klíčových oblastech.

Největší vliv na autory Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2008 a Strategie bezpečnostní politiky RF do roku 2020 nepochybně měly geoeconomická a stabilizacionistická škola moderního ruského geopolitického myšlení. Pozice autorů koncepcí je v zásadních otázkách shodná s názory představitelů těchto geopolitických škol. Rusko je bráno jako jedno z vlivných center moderního světa, přitom je zdůrazněna specifická eurasijská podstata ruské identity. Zástupci obou škol kladou důraz na nutnost rozvíjet multivektorovou zahraniční politiku, za hlavní zahraničněpolitické partnery Ruska geoeconomové označují státy bývalého Sovětského svazu. Strategický cíl Ruské federace odpovídá cíli stanovenému stabilizacionisty: naplňování role garanta míru a stability ve světě.

2.3. Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2013

Další koncepce zahraniční politiky Ruské federace byla přijata v roce 2013 znovu zvoleným prezidentem Vladimírem Putinem. Nová koncepce reaguje na mezinárodní změny spuštěné probíhající globalizací a globální ekonomickou a finanční krizí. Tyto faktory zahájily výrazné geopolitické změny: přesun ekonomického a politického centra do asijsko-pacifického regionu a s tím související oslabování Západu. Rusko, jako jedno z vlivných center moderního světa, si uvědomuje svojí odpovědnost za zajišťování bezpečnosti na globální i regionální úrovni, a právě proto v rámci nové koncepce zahraniční politiky muselo přehodnotit svoje zahraničněpolitické priority (Ministerstvo zahraničních věcí Ruské federace 2013)¹⁰.

---

¹⁰ celá podkapitola vychází z dané koncepce.

Hlavní spojenci nicméně zůstávají stejní – státy SNS. Strategickým zájmem Ruska v této oblasti je vytvoření Eurasijské ekonomické unie, která by měla hrát roli mostu mezi Evropou a Asií. Dalším prioritním cílem je spolupráce v oblasti bezpečnosti a v rámci OSKB. Se státy Západu autoři koncepce zahraniční politiky plánují i nadále rozvíjet spolupráce v oblastech stanovených v předchozích koncepčních dokumentech.

Vzhledem k výše uvedeným geopolitickým změnám, aktéři ruské zahraniční politiky začali klást větší důraz na přítomnost a roli Ruska v asijském regionu. Autoři koncepce prohlašují, že Rusko je zainteresované v aktivní účasti v integraci v rámci asijsko-pacifického regionu a bude pokračovat v budování pevných vztahů se státy tohoto regionu.

Důležitým bodem dané koncepce je analýza tendence návratu k civilizačním kořenům, s kterou se často setkáváme v dnešním světě. Autoři koncepce upozorňují, že vnucování svých hodnot představitelům jiných civilizací¹¹ vede nejenom k nestabilitě mezinárodních vztahů, ale dokonce i ke střetu civilizací. Dobrým příkladem může být situace na Blízkém východě a v severní Africe, kde politická a sociálně-ekonomická transformace společnosti je často spojena s návratem k islámským hodnotám. Právě proto Rusko kritizuje postoj západních států ke krizím v arabském světě a plánuje provádět tam stabilizační politiku založenou na respektování suverenity, územní celistvosti států a na nezasahování do jejich vnitřních záležitostí.

Stejně jako v předchozích dokumentech, za strategický cíl Ruské federace autoři koncepce zahraniční politiky RF z roku 2013 prohlašují zachování míru a stability ve světě. Řešení jakýchkoliv konfliktů by mělo probíhat pod záštitou OSN, jiné způsoby zasahování do vnitřních záležitostí jiných států představují nebezpečí pro mezinárodní mír a stabilitu, vedou k rozšíření konfliktního prostoru a vzniku národních a náboženských konfliktů, vyvolávají napětí ve světě.

V koncepci z roku 2013 je vidět značná proměna v zahraničněpolitické rétorice Ruské federace. Zásadní změna spočívá v přesunu ruských zájmů směrem na východ do asijsko-pacifického regionu.

---

¹¹ Dle autorů koncepce strategie vnucování svých hodnot je charakteristická především pro západní státy.

Také v daném dokumentu se poprvé objevuje téma civilizačních hodnot a konfliktů mezi představiteli různých civilizací, přičemž chování západních států na mezinárodní scéně je prohlášeno za ohrožující mír a stabilitu jak na regionální, tak i na globální úrovni.

V dané koncepci můžeme vidět určitý vliv západnictví, hlavně v oblasti rozvoji vztahů mezi Ruskem a státy Západů. Autoři koncepce za důležité cíle ve vztazích s EU, NATO a USA označují vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v euroatlantickém prostoru, uzavření smlouvy o strategickém partnerství a zavedení bezvívového styku se státy EU, což odpovídá požadavkům západníků.

Teze radikálních geopolitických proudů civilizacionismu a expanzionismu se v analyzované koncepci prakticky neprojevují, i když sdílí některá základní východiska¹² s ostatními eurasijskými proudy.

Největší vliv na autory koncepce stále mají teze geoeconomů a stabilizacionistů. Tvrzení, že Rusko je klíčovou tranzitní zemí mezi Evropou a Asií, důraz na unikátní roli Ruka jako mezinárodní protiváhy, multivektorovou zahraniční politiku a orientaci na region Asie a Tichomoří, odpovědnost za regionální i globální bezpečnost nebo odpor k expanzi NATO, můžeme nalézt v textech představitelů těchto proudů ruského geopolitického myšlení.

Nicméně na základě textu koncepce můžeme konstatovat, že vliv geoeconomického proudu je rozhodně silnější než v předchozích letech. Jako důkaz tomu slouží rostoucí důraz na ekonomické souvislosti, civilizační rozměr integrace a využití soft power.

2.4. Strategie národní bezpečnosti RF z roku 2015 a Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2016

Zatím nejnovější ruské zahraničněpolitické dokumenty byly přijaty Vladimírem Putinem v roce 2015 a 2016. Dané koncepce jsou reakcí na změny ve světovém uspořádání, které jsou spojeny s formováním nových

---

¹² Například vnímání Ruska jako velmoc, která výrazným způsobem ovlivňuje charakter mezinárodních vztahů nebo odpor vůči posunu NATO na východ.

ekonomických a politických center světa, rozptýlením světového potenciálu moci a rozvoje, jeho přesunem do asijsko-pacifického regionu. V mezinárodních vztazích vznikají rozpory související s nerovnoměrným světovým vývojem, prohloubením propasti mezi úrovní blahobytu států, posílením boje o zdroje a přístup na trhy. Konkurence začíná mít civilizační charakter a představovat formu soupeření hodnotových systémů (Rossijskaja gazeta 2015; Ministerstvo zahraničních věcí Ruské federace 2016)¹³.

Autoři koncepce vidí Rusko jako jedno z nejvlivnějších center moderního světa, které by se společně s dalšími velmocemi mělo postavit veškerým výzvám a hrozbám v mezinárodním prostředí a zachránit mír a stabilitu ve světě. Velký důraz je kladen na řešení regionálních konfliktů, jelikož, vzhledem k zvětšení politických, sociálních, ekonomických rozporů a rostoucí nestability světového politického a hospodářského systému, vzniká větší riziko zásahu světových velmocí do regionálních konfliktů a eskalace krizí, což může vést k vypuknutí třetí světové války.

Rozšiřování extremistické ideologie a činnost teroristických organizací v různých regionech¹⁴ jsou označeny za jednu z hlavních hrozeb 21. století. Dle autorů koncepcí je rozvoj sítě mezinárodních teroristických organizací důsledkem globalizace a zasahování do vnitřních záležitostí suverénních států. Jediný způsob řešení této globální hrozby je založení mezinárodní antiteroristické koalice.

Za hlavní strategické cíle Ruska jsou prohlášeny stabilizace systému mezinárodních vztahů, ochrana míru a stability na všech úrovních, boj proti terorismu a v neposlední řadě formování partnerské spolupráce mezi kulturami, náboženstvími a civilizacemi.

Prioritním směrem ruské zahraniční politiky zůstává rozvoj spolupráce se státy SNS. Ruská federace je připravena ke spolupráci se všemi státy, i když v poslední době můžeme pozorovat zhoršení vztahu mezi Ruskem a Západem. Tato krize je spojena s politikou geopolitické expanze, kterou provádějí NATO a EU. Politiku USA, která se projevuje politickým, ekonomickým a informačním tlakem na Ruskou federaci, autoři

---

¹³ celá podkapitola vychází z daných koncepcí.

¹⁴ především na Blízkém východě a v severní Africe.

konceptí považují za nebezpečnou pro regionální a globální stabilitu, tvrdí, že je v rozporu s dlouhodobými zájmy nejenom Ruska, ale i Spojených států.

Co se týče Blízkého východu a severní Afriky, Rusko plánuje i nadále provádět stabilizační politiku v regionu a řešit jakékoliv konflikty politiko-diplomatickou cestou, respektovat suverenitu a územní celistvost států, nezasahovat do jejich vnitřních záležitostí a podporovat mezinárodní spolupráci v boji proti terorismu. V otázce syrské krize Ruská federace zastupuje názor politického řešení konfliktu. Rozhodování o budoucím vývoji Syrské republiky by mělo zůstat v rukou syrského národa. Rusko podporuje jednotu, nezávislost a územní celistvost Sýrie jako sekulárního, demokratického a pluralistického státu, jehož občané by měli žít v míru a bezpečí.

Koncepce zahraniční politiky RF z roku 2013 přestala být aktuální během jednoho roku¹⁵, nicméně nová koncepce byla přijata až za 3 roky v listopadu 2016. Avšak můžeme konstatovat, že to není úplně nová koncepce zahraniční politiky, ale pouze aktualizovaný dokument založený na stejných postulátech a představách o místě a roli Ruska ve světě.

Nicméně se v nových dokumentech s určitými změnami setkáme. Zaprvé, Rusko uznalo větší vliv faktoru síly v mezinárodních vztazích. V nových koncepcích už není tvrzení, že Ruská federace hájí snížení role faktoru síly v mezinárodních vztazích. Mimoto autoři koncepcí prohlašují, že Rusko si vyhrazuje právo reagovat na nepřátelské akce, a to posílením národní obrany a přijetím asymetrických opatření.

Zadruhé, změnilo se hodnocení událostí v severní Africe a na Blízkém východě. Ještě v roce 2013 situace v regionu byla charakterizována jako návrat k civilizačním hodnotám, ale v koncepci z roku 2016 ty samé hodnoty jsou popsány jako extremistické ideologie, stejné události jsou označeny za nebezpečné a vedoucí k růstu hrozby mezinárodního terorismu. Novým rysem koncepce se stalo zmiňování hrozeb, spojených s Islámským státem a problémem syrské krize.

---

¹⁵ Důvodem ke ztrátě aktuálnosti byla anexe Krymu a zhoršení vztahů s Ukrajinou a Západem.

Trendem dokumentů z roku 2015 a 2016 je pokles významu západnických tezí: Rusko dle tvrzení autorů má eurasijskou, nikoli evropskou, identitu. Rozvoj spolupráce se státy Západu v oblasti bezpečnosti a v politicko-ekonomické oblasti není označen za prioritní strategický cíl RF.

Radikální geopolitické školy civilizacionismu a expanzionismu, které nebyly příliš široce představeny v koncepcích z předchozích let, se začaly aktivně projevovat v analyzovaných doktrínách. Teze o připravenosti použít sílu a důraz na vojenský potenciál Ruska odpovídá vizi zástupců těchto myšlenkových proudů, i když snaha o vojenskou expanzi nebo imperiální tendence v dané koncepci nejsou představeny. Obavy ohledně expanzivní politiky Západu a posunu NATO na východ k hranicím Ruska opakuje teze Dugina, že ovládnutí Eurasie je lákavým cílem pro západní velmoci, a výrok Zjuganova a Nartova o snaze západních států proniknout do tradiční sféry ruského vlivu.

Stejně jako ve všech analyzovaných doktrínách se nejvíce v daných koncepcích projeví postuláty geoekonomické a stabilizacionistické školy. Avšak dalším trendem je oslabování vlivu geoekonomických tezí. Jejich prohlášení, že hlavní nebezpečí pro Ruskou federaci ve 21. století představují geoekonomické hrozby, nikoli vojensko-politické a označení ekonomického a sociálního rozvoje za nejdůležitější cíl pro zachování ruské bezpečnosti je v rozporu s aktuálními koncepcemi, ve kterých ekonomický rozvoj není začleněn do prioritních strategických cílů Ruska.

Stabilizacionistickou perspektivu lze popsat především v rostoucím důrazu na status Ruska jako nezávislého aktéra, který je jedním z hlavních pólů dnešního multipolárního světa a je zodpovědný za bezpečnost a stabilitu ve světě. Dalším rysem stabilizacionistického proudu je snaha rozvíjet multivektorovou zahraniční politiku a hrát roli garantu míru a stability ve světě. Nicméně hlavními spojenci by měly zůstat státy SNS, které představují pro Rusko přirozenou sféru vlivu. Postoj stabilizacionistů k syrské krizi také odpovídá cílům Ruska stanoveným v těchto doktrínách: ukončení občanské války v Sýrii a zajištění stability nejen v Sýrii ale i v celém regionu.

3. Zahraniční politika Ruska vůči Sýrii

Spolupráce mezi Ruskem a Sýrií má dlouhou historii. Více než před půl stoletím Sovětský svaz začal aktivně spolupracovat se Sýrií, kterou v průběhu několika desetiletí označovali za jednoho z hlavních spojenců SSSR na Blízkém východě (Beilin 2013). Sovětský svaz byl jedním z prvních, kdo uznal nezávislost Sýrie a navázal s ní obchodní a ekonomické vztahy. Sovětsko-syrské diplomatické vztahy byly založeny v roce 1944, téměř hned po získání Sýrií nezávislosti (Doncov 2006). Při návštěvě Sýrie v roce 1956 sovětský ministr zahraničních věcí Dmitri Shepilov navrhl jakoukoliv politickou, ekonomickou a vojenskou pomoc Damašku, ve stejném období SSSR zahájil dodávku zbraní, tanků a systémů protivzdušné obrany do Sýrie. Kromě toho Sovětský svaz se aktivně podílel na budování syrského průmyslu (Beilin 2013).

Po převzetí moci Socialistickou stranou arabské obrody v roce 1963 a nástupu Háfiza al-Asada do funkce prezidenta v 70. letech 20 století, vztahy mezi SSSR a Sýrií se výrazně zlepšily. Sovětské specialisté pomáhali Syřanům stavět továrny a infrastrukturní zařízení, podíleli se na objevení nových ropných nalezišť a rozvíjení zemědělství. Také Sovětský svaz pracoval na přípravě národních kárdů pro Sýrii¹⁶ (Beilin 2013).

Další zlepšení vztahů mezi Sýrií a SSSR můžeme zaznamenat v roce 1979, kdy Egypt odmítl vojenskou spolupráci se Sovětským svazem, začal se sblížovat s USA a uzavřel separátní mír s Izraelem (Doncov 2006). Již v roce 1980 SSSR a Sýrie podepsaly smlouvu o přátelství a spolupráci, která byla podobná smlouvám Sovětského svazu se zeměmi socialistického tábora. Od té doby socialisticky orientovaná Sýrie se oficiálně stala jedním z hlavních partnerů SSSR na Blízkém východě (Batchenko 2015).

Spolupráce mezi zeměmi se začala postupně snižovat v posledních letech sovětské vlády. Hlavní ránou pro Sýrii se tak stalo nařízení Michaila Gorbačova dodávat sovětské zbraně za tržní cenu, ne za symbolické částky ve splátkách, jak to bylo dříve (Beilin 2013).

---

¹⁶ Celkem v Sovětském svazu studovalo kolem 70 tisíc Syrčanů.

3.1. Rusko-syrské vztahy do vypuknutí „Arabského jara“

Jak již bylo zmíněno v úvodu, nová etapa rusko-syrských vztahů začala v roce 2000 nástupem Vladimira Putina do funkce prezidenta Ruské federace a zvolením Bašára Háfiza al-Asada prezidentem Syrské arabské republiky. Bašár al-Asad ve svém nástupnickém projevu prohlásil, že plánuje i nadále provádět politiku, kterou začal jeho otec a předchozí prezident Sýrie Háfiz al-Asad. Nicméně postupné reformy, které by měli sloužit k modernizaci a demokratizaci Sýrii byli prohlášeny za nezbytné (Leverett 2005: 69-70). Osobnost a projevy nového prezidenta byly u domácího obyvatelstva v oblibě a také vyvolávaly pozitivní očekávání u západních politiků (Perthes 2004: 9).

I po pádu Sovětského svazu region Blízkého východu představoval pro Ruskou federaci oblast strategických zájmů. V prvních letech prezidenství Putina se experti klonili k názoru, že potenciál pro rozvoj spolupráce v oblasti bezpečnosti a politicko-ekonomické oblasti mezi Ruskem a Izraelem je vyšší než mezi Ruskem a Sýrií. Právě proto ruská zahraniční politika na Blízkém východě se primárně orientovala na Izrael a spolupráci mezi Ruskem a Sýrií v prvních letech 20. století se nedalo označit za příliš těsnou (Katz 2006: 55, 58). Nicméně udržování přátelských vztahů s Damaškem bylo důležitým pro putinovou administrativu z několika důvodů. Prvním je skutečnost, že Sýrie zůstávala nezanedbatelným odběratelem ruských zbraní. Další důvod spadá do oblasti vojensko-strategických zájmů: Ruská federace měla smlouvu se Sýrií, která umožňovala Rusku udržovat svou jedinou námořní základnu ve Středoziemním moři v syrském městě Tartús (Katz 2006: 53-54).

Od svého zvolení prezidentem Bašár al-Asad usiloval o sblížení s Moskvou, která se nejenom mohla stát silným spojencem a hájit syrské zájmy na mezinárodní scéně, ale i dodávat zbraně za sníženou cenu a být spolehlivým ekonomickým partnerem (Katz 2006: 53-54; Kreutz 2007: 28). Ve své snaze získat si sympatii Ruské federace, podporovala Sýrie téměř všechny zahraničněpolitické kroky Ruska, včetně ruské politiky na severním

Kavkazu a také pozitivně hodnotila pozici Moskvy v čečenském konfliktu (Kreutz 2007: 27).

Při sledování vývoje rusko-syrských vztahů můžeme konstatovat, že zlepšení vztahu mezi Ruskem a Sýrií bylo v přímém poměru oslabování pozic Damašku na mezinárodní scéně. Po uvalení USA sankcí proti Sýrii v roce 2003 Rusko otevřeně vyjádřilo podporu syrské vládě pozváním al-Asada do Moskvy a kritikou politiky Spojených států vůči Sýrii (Kreutz 2007: 29). V roce 2004 se Rusko odmítlo zúčastnit hlasování o přijetí rezoluce OSN č. 1559 vyzývající ke stažení syrských sil z Libanonu (Katz 2006: 57). A již v roce 2005 Bašár al-Asad uskutečnil svou návštěvu Ruska, během které bylo podepsáno několik dohod o spolupráci v různých oblastech, oba prezidenti vyjádřili společný postoj k zásadním otázkám mezinárodní politiky, došlo k odepsání 73% syrského dluhu vůči Rusku, rovněž prezident Putin oznámil, že v blízké budoucnosti dojde k dodávkám obranných zbraní do Sýrie (Katz 2006: 55-56; Kreutz 2007: 29-31).

Zlovení Dmitrije Medveděva v roce 2008 novým prezidentem Ruska nevyvolalo značné proměny v rusko-syrských vztazích. Putin, který obsadil funkci premiéra RF, měl možnost i nadále určovat hlavní směry domácí i zahraniční politiky. Sýrie zůstala strategickým partnerem Ruska a to především v ekonomické oblasti (Kreutz 2010: 8). Hospodářská spolupráce mezi zeměmi se rozvíjela poměrně rychle a měla pozitivní dopad na ekonomiku obou států. Ruské firmy budovaly závody ke zpracovávání ropy, svoje vlastní ropné vrty, plynovody, bezdrátové sítě, stavěli hotelové komplexy, dodávaly civilní letadla syrským leteckým společnostem (Gorenburg 2012: 2).

Dalším důležitým bodem rusko-syrských vztahů byla vzájemná diplomatická podpora. Damašek vyjadřoval podporu Ruské federace a její zahraniční politice, odsuzoval čečenské separatistické povstání na severním Kavkazu, v roce 2008 Sýrie veřejně podpořila Rusko ve válce s Gruzii (Kreutz 2010: 12). Ruská vláda a prezident Medveděv zaujali spolu se Sýrií společný postoj vůči arabsko-izraelským mírovým jednáním, kritizovali americké sankce proti Sýrii, také Moskva demonstrovala svojí ochrannou roli ve vztahu k Sýrii (Kreutz 2010: 17).

Spolupráce v oblasti bezpečnosti také hrála důležitou roli v rusko-syrských vztazích. I přes nespokojenost Izraele a Spojených států Rusko pokračovalo v dodání zbraní Damašku. V roce 2008 na návrh al-Asada mezi Ruskem a Sýrií probíhala jednání o rozmístění na syrském území ruských raket Iskander (Kreutz 2010: 12-13). Syrský přístav Tartús také zůstával v centru ruských zájmů. Od roku 2008 se Tartús stal permanentní námořní základnou Ruska a v roce 2009 začala práce na jeho obnově (Kreutz 2010: 21).

Je zřejmé, že ruskou zahraniční politiku vůči Sýrii v období od roku 2000 až do vypuknutí syrské krize nelze charakterizovat tezemi pouze jednoho proudu moderního ruského geopolitického myšlení - k překrytí dochází u školy geoekonomie, stabilizacionismu a částečně i civilizacionismu. Překrytí s proudy západnictví a expanzionismu lze naopak prakticky vyloučit.

Praktická zahraniční politika Ruska vůči Sýrii v oblasti bezpečnosti a v politicko-ekonomické oblasti je v rozporu s postuláty západníků a expanzionistů v základních východiscích: Rusko neusiluje o integraci celého eurasijského kontinentu nebo o vojenskou expanzi za současné hranice, což je hlavním cílem dle expanzionistů. Na druhou stranu je z předchozích odstavců i ze samotných koncepčních dokumentů zřejmé, že Moskva provádí spíše antizápadní politiku, neusiluje o zapojení do západních politicko-ekonomických struktur, na Blízkém východě hájí své vlastní zájmy, které se značně liší od zájmů západních států, což je v rozporu se západnictvím.

Jak již bylo zmíněno, zahraniční politika Ruska vůči Sýrii je kombinací tezí geoekonomické, stabilizacionistické a civilizacionistické geopolitické školy. Důraz na eurasijskou podstatu ruské identity, rozvoj multivektorové zahraniční politiky s primární orientací na eurasijské státy je v souladu se všemi třemi školami, stejně jako označování Sýrie za jednoho ze strategických spojenců Ruska na Blízkém východě, snaha rozvíjet ekonomickou spolupráci se Sýrií a udržovat stabilitu v regionu.

V praktických zahraničněpolitických krocích Ruska vůči Sýrii je vidět silný vliv geoekonomických faktorů, které určovaly rozvoj rusko-syrských vztahů. Od doby prvního prezidentství Putina můžeme pozorovat

značný rozvoj ekonomické spolupráce mezi Moskvou a Damaškem, který bezpochybně přispěl k růstu ruské ekonomiky, což dle geoekonomů je jedním z nejdůležitějších cílů ruské zahraniční politiky.

Ruská federace usiluje o to, aby v Sýrii byl stabilní politický režim a v neposlední řadě o mír a stabilitu v regionu Blízkého východu, což je důležitou podmínkou pro rozvoj ekonomické spolupráce. Ve své snaze dosáhnout výše stanovený cíl využívá Moskva celou řadu diplomatických nástrojů, zasahuje do řešení regionálních konfliktů, zúčastní se boje proti terorismu a dodává zbraně svým spojencům v regionu. Z toho vyplývá, že Rusko se snaží hrát role garantu míru a stability na Blízkém východě a podporuje vládnoucí režim prezidenta Bašára al-Asada, což odpovídá tvrzením představitelů stabilizacionistického proudu.

S tezemi civilizacionismu se shoduje praktická politika Ruska svou snahou chránit tradiční sféry ruského vlivu, do kterých spadá i Blízký východ, a to především pomocí svého vojenského potenciálu.

V zahraniční politice Ruska vůči Sýrii ve sféře bezpečnosti a v politicko-ekonomické sféře od roku 2000 do vypuknutí Arabského jara se projevuje kombinace postulátů tří geopolitických škol, přičemž teze geoekonomů převažují nad tvrzeními stabilizacionistů nebo civilizacionistů, i když v koncepčních dokumentech z roku 2000 a 2008/09 je vidět silnější vliv stabilizacionistického proudu moderního ruského geopolitického myšlení.

3.2. Postoj Ruska k syrské krizi

Na konci roku 2010 na Blízkém východě vypukla série protestů a nepokojů, často označovaných jako tzv. Arabské jaro. Bašár al-Asad byl přesvědčen, že Sýrii žádná revoluce nehrozí, protože syrský politický režim byl považován za relativně stabilní a oblíbený u Syřanů (Lesch, Haas 2012: 81). Nicméně socioekonomické problémy, politická nesvoboda, nízká životní úroveň, vysoká nezaměstnanost, policejní bezpráví a korupce vyvolaly vlnu menších protestů v různých syrských městech. 15. března

2011 vypuklo povstání v Damašku, kterým začala syrská revoluce (Krupin 2013: 51).

Přestože demonstrace se nepodařilo potlačit a během několika měsíců se rozšířily do dalších syrských měst, opozice neměla tak silnou podporu jako v jiných arabských státech. Velké množství syrských občanů považovalo al-Asada za jedinou alternativu a nebyla příliš ochotna podpořit protivládní protesty. Důvodem k tomu sloužily obavy alawitské menšiny, že k moci můžou dostat islámské extremisty, lojalita armády vůči vládnoucímu režimu a v neposlední řadě strach Syřanů z destabilizace státu a následnému chaosu (Lesch, Haas 2012: 82-83).

Na požadavky demonstrantů reagoval syrský prezident propuštěním politických vězňů, zrušením výjimečného stavu, snížením daní, zvýšením platů, vytvořením nových pracovních míst, také al-Asad sliboval větší svobodu tisku a další politické reformy. Nicméně protestující pokračovali v demonstracích, protože dle jejich představ tyto reformy byli nedostatečné (Chlyustov 2013).

Ve stejném roce v Sýrii začali vznikat opoziční uskupení, reprezentující zájmy různých sociálních skupin. Prvním vznikla Syrská osvobozenecká armáda, která bojovala proti syrské armádě. Levicová uskupení, Kurdy a další aktivisty reprezentoval Národní koordináční výbor, zástupci Muslimského bratrstva, sekulární elita a intelektuálové založili Syrskou národní radu. Již v roce 2012 vznikla Národní koalice sil revoluce a syrské opozice, která v roce 2013 byla přijata do Ligy arabských států a kterou v současnosti uznává kolem 100 států (TASS 2015).

I pro Rusko vypuknutí revoluce v Sýrii bylo nepříjemným překvapením, protože případný pád syrské vlády mohl znamenat konec tradičních rusko-syrských vztahů a ohrožoval postavení Ruska v regionu Blízkého východu. Nicméně v prvních měsících konfliktu se Moskva snažila zachovat neutrální postoj vůči syrské krizi. Rusko se stavělo proti sankcím OSN odsuzujících vládnoucí režim za ozbrojený zásah proti pokojným demonstrantům, ale zároveň vyzývalo syrskou vládu, aby provedla požadované reformy. Mimoto Rusko udržovalo vztahy s opozicí, čímž zjišťovalo možnost záchrany svého postavení v regionu v případě vítězství opozice (Lesch, Haas 2012: 205-207).

Avšak 4. října 2011 Rusko oficiálně podpořilo syrskou vládu, když vetovalo rezoluci Rady bezpečnosti OSN, která odsuzovala syrský režim na porušování lidských práv a užití síly proti civilistům. Svůj postoj Moskva obhájila tím, že navrhovaná rezoluce měla sloužit jako záminka pro zánik režimu al-Asada (Lesch, Haas 2012: 206).

Později Moskva podpořila plán řešení syrské krize, který vypracovala Liga arabských států. Jeho součástí bylo přimět syrskou vládu a opozici k národnímu dialogu a zabránit zahraniční intervenci. Nicméně ten plán nakonec nebyl uskutečněn, protože Sýrie byla vyloučena z této organizace (Lesch, Haas 2012: 207).

Podpora vládnoucího režimu ze strany Ruska se také projevovala v dodávkách zbraní do Sýrie, i když kvůli tomu čelilo Rusko kritice ze strany USA, některých zemí Evropské Unie a arabských států (Lesch, Haas 2012: 207-209).

4. února 2012 Rusko vetovalo další rezoluci OSN volající po ukončení násilí v Sýrii. Svůj postoj Moskva vysvětlila tím, že rezoluce viní z násilí pouze syrskou vládu, zatímco nebyl předložen žádný návrh, jak zamezit ozbrojeným útokům ze strany opozičních skupin (Lesch, Haas 2012: 207-209).

Po zamítnutí výše zmíněné rezoluce, na Valné hromadě OSN byla přijata rezoluce, která měla podpořit původní plán Ligy arabských států. Její součástí bylo také nařízení o ustanovení speciálního vyslance OSN pro Sýrii, jímž se stal Kofi Annan. Tuto rezoluci podpořila drtivá většina, nicméně Rusko ji kritizovalo a později se odmítlo zúčastnit setkání tzv. Přátel Sýrie, cílem kterých dle tvrzení Moskvy byla pomoci oponentům vládnoucího režimu (Lesch, Haas 2012: 210-211).

V březnu 2012 novým prezidentem Ruska se opět stal Vladimir Putin. Nicméně tato politická změna nezměnila postoj Ruska k syrské krizi, i když Moskva odstoupila od veřejné podpory Asadova režimu. Ruská vláda se začala snažit obnovit vztahy s Ligou arabských států a podpořila část rezoluce, navržené Valnou hromadou OSN a souhlasila s misí Kofiho Annana, ministr zahraničí otevřeně kritizoval politiku syrské vlády a trval na dialogu mezi vládou a jejími oponenty (Lesch, Haas 2012: 210-211).

Rusko i nadále prosazovalo řešení syrské krizi diplomatickou cestou a snažilo zabránit vojenskému zásahu mezinárodních sil. Právě proto 19. července 2012 Rusko vetovalo další návrh rezoluce OSN uvalující ekonomické sankce na syrský režim s možností vojenské intervence (Gladstone 2012). V roce 2013 ve svém projevu ministr zahraničních věcí Sergej Lavrov zdůraznil na neutrální pozice Ruska vůči syrskému konfliktu a prohlásil, že ruská vláda usiluje o stabilizaci situace v Sýrii, a to diplomatickou cestou (Stenin 2013).

Přes všechny pokusy o mírové řešení konfliktů 30. září 2015 poprvé v dějinách moderního Ruska zahájila Ruská federace vojenskou operaci za hranicemi bývalého Sovětského svazu. Na žádost prezidenta al-Asada, která byla schválena parlamentem, vyslalo Rusko do Sýrie stíhačky, bitevní a bombardovací letadla, vrtulníky a protiletadlové raketové systémy. Cílem této intervence byla pomoc vládnoucímu režimu v boji proti teroristům Islámského státu (ECHO24 2015). Nicméně západní státy a především USA tvrdili, že ruské nálety nemířily na pozice islamistů, ale na pozice politických oponentů Bašára al-Asada. Rusko pochopitelně tyto obvinění odmítlo a obviňovalo USA a jejich spojence z pomoci povstalcům.

Po zvolení Donalda Trumpa novým prezidentem Spojených států, se uskutečnil telefonický rozhovor mezi americkým a ruským prezidentem, během kterého lídři obou států se dohodli na spolupráci v boji proti mezinárodnímu terorismu a extremismu. V otázce syrské krize prezidentů se shodli na nutnosti zahájení společných jednání a na následující spolupráci (Kremlin 2016).

Na konci roku 2016 proběhla jednání mezi Ruskem a představiteli syrských opozičních skupin, výsledkem kterých bylo dosažení dohody mezi syrskou vládou a ozbrojenou opozicí o zavedení příměří od 29. prosince 2016 a o zahájení mírových jednání. Za pozorovatele za průběhem těchto jednání byly označeny 3 státy: Rusko, Írán a Turecko (Safronov 2016). Poté prezident Putin oznámil, že Rusko dosáhlo stanovených cílů a vyhlásil zahájení stahování části ruských sil ze Sýrie (BBC 2016).

Přestože Moskva a Washington prohlašovaly, že vyřešit syrskou krizi se dá pouze vzájemnou pomocí a spoluprací dvou mezinárodních protiteroristických koalic pod vedením Ruska a Spojených států, jejich

interakce byla omezena telefonováním mezi představiteli USA a RF. Nicméně USA i nadále kritizovalo Rusko a její spojenci za snahu zachránit Asadův režim, Spojené státy čelili obviňování ze strany Ruska kvůli agresi vůči suverénnímu státu (Strokan, Fedunenko 2017).

Na konci roku 2017 hlavním úkolem ruské diplomacie na Blízkém východě byl přechod k nové fázi řešení syrské krize. Tato etapa znamenala konec fáze aktivních ozbrojených útoků a začátek dialogu mezi představiteli vládnoucího režimu, opozice a různých národních a náboženských skupin žijící na území Sýrie (Strokan, Fedunenko 2017).

Stejně jako v předchozí podkapitole nelze charakterizovat postoj Ruska k syrské krizi tezemi pouze jedné geopolitické školy, dokonce můžeme konstatovat, že v praktické zahraniční politice Ruska vůči Sýrii je vidět prvky všech škol moderního ruského geopolitického myšlení včetně těch nejradikálnějších.

V rétorice Moskvy jsou vidět náznaky západnického proudu, který se projevuje v tvrzeních o ochotě spolupracovat s USA a jejími spojenci, jelikož ruské a americké zájmy v Sýrii jsou stejné - boj proti terorismu a likvidace Islámského státu. Nicméně v praktické rovině tyhle prohlášení nebyla uskutečněna - války v Sýrii se zúčastnily dvě mezinárodní protiteroristické koalice pod vedením Ruska a Spojených států, mezi kterými neproběhly žádné společné akce.

Představitelé geoekonomického proudu tvrdí, že Ruská federace by se měla zapojit do syrského konfliktu aby stabilizovala situaci v Sýrii a tím zajistila rozvoj ekonomické spolupráce mezi státy. Dle odborníků důvodem k zasahování Ruska do občanské války v Sýrii na straně vládnoucího režimu byla snaha ruské administrativy zachránit tradiční rusko-syrské vztahy, což na jednu stranu odpovídá tvrzením geoekonomů. Na druhou stranu zástupci tohoto proudu prohlašují, že syrská krize by měla být vyřešena pouze politickou a diplomatickou cestou, nikoli vojenskou. Přestože od začátku občanské války usilovala Moskva o řešení syrské krize diplomatickou cestou, v roce 2015 byla zahájena ruská intervence v Sýrii, což je v rozporu s pozicí geoekonomů.

Stavbilizacionisté také podpořili účast Ruska v syrském konfliktu. Hlavním cílem ruské intervence dle něj bylo ukončení občanské války a

zajištění stability nejen v Sýrii, ale i v celém regionu, což v plné míře odpovídá praktické zahraniční politice Ruska vůči Sýrii.

Zástupci civilizacionistického proudu tvrdí, že Rusko by mělo poskytovat jakoukoliv politickou, diplomatickou a vojenskou pomoc režimu Bašára al-Asada a za hlavní spojence RF v řešení syrské krize označují státy Blízkého východu. Tyhle postuláty civilizacionistů jsou zakotvený nejenom v koncepčních dokumentech Ruska z roku 2015 a 2016, ale také jsou propojeny s praktickou zahraniční politikou Ruské federace vůči Sýrii.

I u toho nejradikálnějšího proudu moderního ruského geopolitického myšlení dochází k překrytí s praktickou zahraniční politikou Ruska. Alexander Dugin, jeden s nejznámějších představitelů expanzionistů, trval na vojenském zásahu Ruska v Sýrii na straně al-Asada, jelikož jeho režim je spojen s ší'itským islámem, který čelí útokům nepřátelských atlantických sil. Díky neustálé podpoře vládnoucího režimu v Sýrii expanzionisté zcela podporují současnou ruskou zahraniční politiku a označují ji za jediný správný přístup k řešení syrské krize.

V zahraniční politice Ruska vůči Sýrii ve sféře bezpečnosti a v politicko-ekonomické sféře od vypuknutí syrské krize se projevuje kombinace postulátů všech geopolitických škol moderního ruského geopolitického myšlení. Hned po vypuknutí občanské války v Sýrii v zahraniční politice Ruska převažovaly názory představitelů umírněných škol stabilizacionismu a geoekonomie, který trvali na řešení konfliktů politickou či diplomatickou cestou. Nicméně v posledních letech v zahraniční politice Ruska se projevuje trend posilování radikálních proudů, kterými jsou civilizacionistický a expanzionistický proud. V koncepci zahraniční politiky RF z roku 2013 tvrzení představitelů těchto škol byla zcela vyloučena, avšak v koncepčních dokumentech z následujících let bylo vidět jejich vliv na autory koncepcí. Od roku 2015, kdy byla zahájena vojenská operace v Sýrii, zahraniční politika Ruska zcela odpovídá postulátům expanzionistů a civilizacionistů.

Závěr

V této práci jsem se pokusila vysvětlit charakter ruské zahraniční politiky a jejích konkrétních projevů vůči Sýrii z pohledu současného ruského geopolitického myšlení.

V první části jsem se zabývala charakteristikou kořenů současného ruského geopolitického myšlení a geopolitických koncepcí představené v článku Tsygankova (2003): západnictví, geoekonomie, stabilizacionismu, civilizacionismu a expanzionismu. U každé školy byly uvedeny klíčové teze, formulované představiteli geopolitických škol, které nabízejí široké spektrum možných pohledů na identitu dnešního Ruska, jeho pozici ve světě a doporučení pro jeho zahraniční politiku. Výsledkem této části byl strukturovaný přehled tezí představitelů ruských geopolitických škol, který prakticky sloužil jako teoretický rámec, který v následujících částech práce byl využit k analýze koncepčních dokumentů a praktické zahraniční politiky Ruska vůči Sýrii.

V následující analytické části práce jsem analyzovala texty zahraničněpolitických doktrín Ruské federace vydaných od roku 2000, které sloužily jako základní východisko pro praktické politické kroky. K tomuto účelu byla využita metoda obsahové analýzy. Na konci kapitoly jsem dospěla k závěru, že ve všech koncepčních dokumentech jsou rysy všech eurasijských geopolitických škol, avšak tvrzení stabilizacionistů a geoekonomů značně převládaly nad ostatními. Dalším trendem analyzovaných dokumentů je posílení významů radikálních geopolitických škol civilizacionismu a expanzionismu, které nebyly příliš široce představeny v koncepcích z předchozích let, ale začali se aktivně projevovat v doktrínách z roku 2015 a 2016.

V poslední třetí části práce jsem se zaměřila na analýzu praktické zahraniční politiky Ruska vůči Sýrii od roku 2000 až do roku 2017 v oblasti bezpečnosti a v politicko-ekonomické oblasti a pokusila jsem se odpovědět na výzkumnou otázku, která zní následovně:

Jak jsou propojeny současné ruské geopolitické koncepce a ruská zahraniční politika vůči Sýrii?

K tomu účelu byly využity systematizované teze představitelů ruských geopolitických škol, které sloužily jako rámec, přes který jsem nahlížela na zahraniční politiku Ruska.

V textech ruských zahraničněpolitických doktrín a v reálných zahraničněpolitických krocích Ruska vůči Sýrii se pohledy všech zkoumaných geopolitických škol určitou měrou prolínají, avšak zastoupení a míra překrytí pohledů jednotlivých proudů se u doktrín a reálné zahraniční politiky byla odlišná.

V rovině praktické zahraniční politiky Ruska vůči Sýrii před vypuknutím syrské krize byla vidět převaha proudu geoekonomického, neboť Sýrie je důležitým dlouholetým spojencem Ruska na Blízkém východě a plní roli významného ekonomického partnera. Ve své snaze prohloubit ekonomickou spolupráci potřebovalo Rusko zajistit stabilitu politického režimu v Sýrii, což přispělo k tomu, že Rusko začalo hrát role garantu míru a stability na Blízkém východě. V tomto bodě je vidět vliv stabilizacionistické školy. Poslední proud geopolitického myšlení, který se podílel na formování ruské zahraniční politiky vůči Sýrii byl proud civilizacionistický, jehož představitelé trvali na ohraně tradičních sfér ruského vlivu, do kterých spadá i Sýrie. Tento civilizacionistický postulat se projevoval v demonstraci Moskvou své ochranné role ve vztahu k Sýrii a v diplomatické a politické podpoře Damašku. Z výše uvedeného vyplývá, že zatímco autoři zahraničněpolitických doktrín Ruska z roku 2000, 2008 a 2009 preferovali doporučení stabilizacionistického proudu, reálná zahraniční politika byla ovlivněna proudem geoekonomickým, civilizacionistickým a v neposlední řadě stabilizacionistickým proudem moderního ruského geopolitického myšlení.

S vývojem občanské války v Sýrii se měnil postoj Ruska k syrské krizi. Hned po vypuknutí revoluce se Moskva snažila zachovat neutrální postoj, avšak za několik měsíců začala podporovat syrskou vládu a Bašára al-Asada. Zahraniční politika v tomto období byla ovlivněna umírněnými školami stabilizacionismu a geoekonomie, který trvali na řešení konfliktů politickou či diplomatickou cestou. V koncepci zahraniční politiky RF z roku 2013 také převažovaly názory představitelů těch škol. Nicméně tvrzení západníků, která v daném dokumentu byla zastoupena, v praktické

zahraniční politice představena nebyla. Od zahájení vojenské operace v Sýrii v roce 2015 můžeme pozorovat změnu nejenom zahraničněpolitických kroků Ruska, ale i rétoriky Moskvy. Praktická zahraniční politika ve své snaze poskytovat jakoukoliv pomoc vládnoucímu režimu začala zcela odpovídat postulátům expanzivistů a civilizacionistů. Kromě toho tvrzení představitelů daných radikálních škol byly zakotveny v koncepčních dokumentech z roku 2015 a 2016, což se stalo poprvé v dějinách moderního Ruska. Dalším trendem bylo zvýšení vlivu stabilizacionistického proudu jak v zahraničněpolitických doktrínách Ruska, tak i v zahraniční politice vůči Sýrii a také pokles významu geoekonomického proudu, jelikož jeho představitelé trvali na řešení konfliktu diplomatickou cestou nikoli vojenskou. Teze západníků se nedostali do koncepčních dokumentů a žádným způsobem neovlivnili zahraničněpolitické kroky Ruska vůči Sýrii.

Zdroje

- Baranov, Nikolaj. 2016. „Russkaya geopoliticheskaya shkola.“ *Personal'nyy sayt Nikolaya Baranova*. Dostupné na: <http://nicbar.ru/politology/study/kurs-geopolitika/199-tema-5-russkaya-geopoliticheskaya-shkola> (22.12.2017).
- Batchenko, Anna. 2015. „Siriya i Rossiya: 70 let vmeste.“ *Zashchishchat' Rossiyu*. Dostupné na: [https://defendingrussia.ru/a/siriya_i_rossiya_70 let vmeste-4114/](https://defendingrussia.ru/a/siriya_i_rossiya_70 лет_vmeste-4114/) (19.04.2018).
- BBC. 2016. „Syria Conflict: Russia's Putin Orders 'Main Part' of Forces Out.“ Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-35807689> (22.6.2018).
- Beilin, Boris. 2013. „Rossiya i Siriya: istoriya sotrudnichestva.“ *Vesti FM*. Dostupné na: <https://radiovesti.ru/brand/61178/episode/1408894/> (19.04.2018).
- Doncov, V. E.. 2006. „Istoricheskiye traditsii rossiysko-siriyskikh otnosheniy.“ In: *Blizhniy Vostok i sovremennost'*. Ed. A. O. Filonik. Moskva: Institut Blizhnego Vostoka, 223-230.
- Dugin, Alexander. 2000. *Osnovy geopolitiki*. Arktogeia-tsentr: Moskva.
- Dugin, Alexander. 2012. „Udar po Sirii - eto udar po Rossii.“ *Argumenty i Fakty*. Dostupné na: <http://www.aif.ru/politics/world/31107> (22.12.2017).
- Dugin, Alexander. 2015. „Siriya - prorochestvo bashni.“ *Izborskij klub*. Dostupné na: <https://izborsk-club.ru/7271> (21.12.2017).
- Dugin, Alexander. 2015. „Siriya ostayotsya polem bitvy mezhdou morem i sushey.“ *Evrazia*. Dostupné na: <http://evrazia.org/news/43559> (21.12.2017).
- Dugin, Alexander. 2017. „Geopolitika Rossii — ot Bolotnoy do Trampa.“ *Izborskij klub*. Dostupné na: <https://izborsk-club.ru/13432> (20.12.2017).
- *Echo24*. 2015. „Rusko do Sýrie poslalo i protiletadlové rakety.“ Dostupné na: <https://echo24.cz/a/iywEw/rusko-do-syrie-poslalo-i-protiletadlove-rakety> (26.6.2018).
- Gadzhiyev, Kamaludin. 2000. *Vvedenie v geopolitiku*. Moskva: Logos.

- Gladstone, Rick. 2012. „Friction at the U.N. as Russia and China Veto Another Resolution on Syria Sanctions.“ *The New York Times*. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2012/07/20/world/middleeast/russia-and-china-veto-un-sanctions-against-syria.html> (29.6.2018).
- Gorenburg, Dmitry. 2012. „Why Russia Supports Repressive Regimes in Syria and the Middle East.“ *Ponars Eurasia*. Dostupné na: <http://www.ponarseurasia.org/memo/why-russia-supports-repressive-regimes-syria-and-middle-east> (24.4.2018).
- Chlyustov, Michail. 2013. „Arabskaya Vesna v Sirii.“ *Tsentralnaya Strategicheskikh Otsenok i Prognozov*. Dostupné na: <http://csef.ru/ru/politica-i-geopolitica/477/arabskaya-vesna-v-sirii-4767> (19.6.2018).
- Ignatius, David. 2015. „Team Russia: World Police.“ *The Washington Post*. Dostupné na: https://www.washingtonpost.com/opinions/team-russia-world-police/2015/10/20/f123b480-7748-11e5-a958-d889faf561dc_story.html?utm_term=.2ae78aa40ad6 (17.12.2017).
- Katz, Mark. 2006. „Putin's Foreign Policy Toward Syria.“ *Middle East Review of International Affairs* 10, č. 1, 53-62.
- Kofner, Jurij. „Yevraziystvo: klassicheskoye, pragmaticheskoye, obshchestvennoye.“ *Yevraziyskoye dvizheniye Rossiyskoy Federatsii*. Dostupné na: <http://eurasian-movement.ru/archives/747> (22.12.2017).
- Kolosov, Vladimir a Mironenko, Nikolai. 2001. *Geopolitika i političeskaja geografija*. Moskva: Aspent Press.
- *Kremlin*. 2016. „Telefonnyy Razgovor s Izbrannym Prezidentom Soyedinonnykh Shtatov Ameriki Donal'dom Trampom.“ Dostupné na: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/53255> (25.6.2018).
- Kreutz, Andrej. 2007. *Russia in the Middle East: Friend Or Foe?* Westport: Greenwood Publishing Group.
- Kreutz, Andrej. 2010. „Syria: Russia's Best Asset in the Middle East.“ *IFRI*. Dostupné na: <https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/kreuzengrussiasyrianov2010.pdf> (24.4.2018).
- Krupin, Stanislav. 2013. „Arabskaya Vesna dlya Muammara Kaddafi i Bashara Asada.“ *Aktual'nyye Problemy Sovremennykh Mezhdunarodnykh Otnosheniy*, č. 1, 49-53. Dostupné na: <https://cyberleninka.ru/article/v/arabskaya-vesna-dlya-muammara-kaddafi-i-bashara-asada> (19.6.2018).
- Lesch, David a Haas, Mark. 2012. *The Arab Spring: Change and Resistance in the Middle East*. New York: Westview Press.

- Leverett, Flynt. 2005. *Inheriting Syria: Bashar's Trial by Fire*. Washington D.C.: Brookings Institution Press.
- Lynch, Allen. 2001. „The Realism of Russia's Foreign Policy.“ *Europe-Asia Studies* 53, č. 1, 7-31. Dostupné na: https://www.jstor.org/stable/826237?seq=1#page_scan_tab_contents (10.12.2017).
- Ministerstvo zahraničních věcí Ruské federace. 2000. *Koncepce národní bezpečnosti Ruské federace*. Dostupné na: http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6B6BZ29/content/id/589768 (20.1.2018).
- Ministerstvo zahraničních věcí Ruské federace. 2013. *Koncepce zahraniční politiky Ruské federace*. Dostupné na: http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6B6BZ29/content/id/122186 (12.2.2018).
- Ministerstvo zahraničních věcí Ruské federace. 2016. *Koncepce zahraniční politiky Ruské federace*. Dostupné na: http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2542248 (15.2.2018).
- Ministerstvo zahraničních věcí Ruské federace. Rusko-syrské vztahy. http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/536458
- Nartov, Nikolaj. 1999. *Geopolitika*. Moskva: UNITY.
- Nezavisimaja gazeta. 2000. *Koncepce zahraniční politiky Ruské federace*. Dostupné na: http://www.ng.ru/world/2000-07-11/1_concept.html (25.1.2018).
- Perthes, Volker. 2004. *Syria under Bashar al-Asad: Modernisation and the Limits of Change*. London: Routledge.
- Prezident Ruska. 2008. *Koncepce zahraniční politiky Ruské federace*. Dostupné na: <http://kremlin.ru/acts/news/785> (30.1.2018).
- Prezident Ruska. 2009. *Strategie národní bezpečnosti Ruské federace do roku 2020*. Dostupné na: <http://kremlin.ru/supplement/424> (1.2.2018).
- Primakov, Jevgenij. 2012. „Siriya. Ostanovit'sya za shag do khaosa.“ *Hvylya*. Dostupné na: <http://hvylya.net/analytics/geopolitics/evgenij-primakov-siriya-ostanovitsja-za-shag-do-haosa.html> (17.12.2017).

- Primakov, Jevgenij. 2016. *Blizhniy Vostok: na stsene i za kulisami*. Moskva: Centrpoligraf.
- Rogov, Sergei. 2007. „SSHA poka ne gotovy uregulirovat' situatsiyu na Blizhnem Vostoke.“ *RIA Novosti*. Dostupné na: <https://ria.ru/world/20070130/59902108.html> (16.12.2017).
- Rogov, Sergei. 2012. „SSHA nachnut peregovory s Iranom, s Sيريey vozmozhny oslozhneniya.“ *RIA Novosti*. Dostupné na: <https://ria.ru/world/20121122/911798291.html> (16.12.2017).
- Rogov, Sergei. 2013. „Shansy reshit' mirom siriyskuyu problemu yest' - pyat'desyat na pyat'desyat.“ *RSMD*. Dostupné na: <http://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/comments/shansy-reshit-mirom-siriyskuyu-problemu-est-pyatdesyat-na-pya/> (21.12.2017).
- Rogov, Sergei. 2016. „Ot svoego messianstva Amerika ne otkazhetsya nikogda.“ *Argumenty i Fakty*. Dostupné na: <http://www.aif.ru/politics/world/akademik-sergey-rogov-ot-svoego-messianstva-amerika-ne-otkazhetsya-nikogda> (16.12.2017).
- Rossijskaja gazeta. 2015. *Strategie zahranični politiky Ruské federace*. Dostupné na: <https://rg.ru/2015/12/31/nac-bezopasnost-site-dok.html> (10.2.2018).
- Safronov, Ivan. 2016. „Peremiritel'naya sila.“ *Kommersant*. Dostupné na: <https://www.kommersant.ru/doc/3185321> (22.6.2018).
- Shtukina, Yekaterina. 2012. „Russia's Interests in the Middle East and South Asia.“ *Stratfor Worldview*. Dostupné na: <https://worldview.stratfor.com/article/russias-interests-middle-east-and-south-asia> (11.12.2017).
- Snegirev, Vladimir. 2012. „Ochen' Blizhniy Vostok.“ *Rossiyskaya gazeta*, 180, č.5853. Dostupné na: <https://rg.ru/2012/08/08/vostok.html> (17.12.2017).
- Sovovyev, Eduard. 2004. „Geopolitics in Russia – science or vocation.“ *Communist and Post-Communist Studies*, č. 37, s. 85-96.
- Stenin, Andrej. 2013. „Lavrov Raz'yasnil, Kak Siriya Mozhet Izbezhat' Silovogo Vmeshatel'stva.“ *RIA*. Dostupné na: https://ria.ru/arab_sy/20130928/966522609.html (19.6.2018).

- Stokan, Sergey a Fedunenko, Jevgenij. 2017. „Voyna i mir Sirii.“ *Kommersant*. Dostupné na: <https://www.kommersant.ru/doc/3511567> (20.6.2018).
- TASS. 2015. „Osnovnyye Gruppy Siriyskoy Oppozitsii. Dos'ye.“ Dostupné na: <http://tass.ru/info/848044> (19.6.2018).
- Trenin, Dmitri. 2001. *The End of Eurasia: Russia on the Border between Geopolitics and Globalization*. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.
- Trenin, Dmitri. 2011. *Post-imperium: a Eurasian Story*. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.
- Trenin, Dmitri. 2015. „Like It or Not, America and Russia Need to Cooperate in Syria“. *Financial Times*. Dostupné na: <http://www.nationalinterest.org/feature/it-or-not-america-russia-need-cooperate-syria-13863> (15.12.2017).
- Trenin, Dmitri. 2016. „Chto dala poezzdka Medvedeva v Mzunkhen“. *Moskovskiy tsentr KARNEGI*. Dostupné na: <http://carnegie.ru/commentary/2016/02/14/ru-62769/itzk> (15.12.2017).
- Trenin, Dmitri. 2017. „Russia needs American help to seal the deal in Syria“. *The national interest*. Dostupné na: <https://www.ft.com/content/a797d96a-1d26-11e7-b7d3-163f5a7f229c> (15.12.2017).
- Tsygankov, Andrei. 2003. „Mastering Space in Eurasia: Russian Geopolitical Thinking after the Soviet Break-Up.“ *Communist and Post-Communist Studies*, 35, č. 1, 101-127.
- Tsygankov, Andrei. 2013. *Russia's foreign policy: change and continuity in national identity*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Zjuganov, Genadij. 2013. „Siriya na poroge amerikanskoy interventsii“. *Politpros*. Dostupné na: <http://www.politpros.com/party/list/130/2492/> (18.12.2017).
- Zjuganov, Gennadij. 1999. *Geografija pobědy: osnovy rossijskoj geopolitiki*. Dostupné na: http://www.democracy.ru/library/misk/geopolitics_zuganov/ (18.12.2017).